

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЛА СТРАДА-УКРАЇНА»
ДИТЯЧИЙ ФОНД ООН (ЮНІСЕФ)**

**МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ УЧНІВ ТА УЧЕНИЦЬ
«ШКОЛА ВІЛЬНА ВІД НАСИЛЬСТВА»**

Київ, 2022

Авторки: Андрєєнкова В.Л, Матвійчук М.М., канд.пед наук., Мельничук В.О., Харківська Т.А

Рецензентки: Байдик Віта, завідувачка кафедри управління освітою Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидатка психологічних наук;
Легенька Марина, докторка філософії в галузі права, адвокатка, віцепрезидентка ГО «Ла Страда - Україна».

Упорядниці: Андрєєнкова В.Л.

Рекомендовано до друку та використання Науково-методичною радою ГО «Ла Страда-Україна», протокол 8 від 6.10.2022 р.

Громадська організація «Ла Страда-Україна»
Київ, 03113, а/с 26,
Тел./факс: +38 (044) 205 36 95
E-mail: info@la-strada.org.ua
www.la-strada.org.ua, www.facebook.com/lastradaukraine
Національна гаряча лінію для дітей та молоді
номер 0-800-500-225 або 116 111;
через соціальні мережі: Instagram – childhotline_ua;
Telegram – CHL116111; Facebook – @childhotline.ukraine
(безкоштовно зі стаціонарного та мобільного, анонімно, цілодобово)
Відеоролик «Діти про Національну дитячу «гарячу лінію»:
<https://www.youtube.com/watch?v=jGluZExy9lk&t=1s>

Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні
Email: kiev@unicef.org Вебсайт: www.unicef.org.ua
Facebook: UNICEFUkraine Instagram: UNICEF_Ukraine Twitter: UNICEF_UA

Видання підготовлене в рамках проєкту «Розвиток систем попередження та реагування на насильство в закладах освіти і підвищення стійкості підлітків», який впроваджується Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та ГО «Ла Страда Україна».

© Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, 2022

© ГО «Ла Страда-Україна», 2022

© Андрєєнкова В.Л, Матвійчук М.М., Мельничук В.О., Харківська Т.А., 2022

ЗМІСТ

I. Заняття для учнів та учениць 5-11 класів¹

1. Небажана поведінка
2. Правила ненасильницької поведінки
3. Права дитини
4. Що викликає насильство?
5. Як ми реагуємо на насильство?
6. Запобігання насильству над дітьми
7. Протидія булінгу
8. Протидія кібербулінгу
9. Як насильство впливає на нас?
10. Поведінка в конфлікті. Що означає відповідальність за власну поведінку?
11. Критичний аналіз інформації

II. Анкета для учнів та учениць 5-11 класів «Вимір насильства»

¹ Заняття для дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку розміщено в посібнику - Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 132 с., за посиланням <https://cutt.ly/vXI4edh>

ВСТУП

Відповідно до Указу Президента України № 195/2020 від 25.05.2020 « Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» Громадська організація «Ла Страда-Україна» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), спираючись на попередній, успішний досвід впровадження концепції “Безпечна і дружня до дитини школа” (лист МОН № 1/9 – 204 від 04.04.2018 «Про затвердження плану заходів щодо реалізації спільного проекту «Безпечна і дружня до дитини школа») протягом 2018-2019 рр. та листів МОН України № 1/9-414 від 27.06.2019 «Деякі питання щодо створення у 2019/2020 н.р. безпечного освітнього середовища, формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок», №195/2020 від 14.08.2020 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)), ініціювали впровадження в освітній процес закладів освіти програму "Школа вільна від насильства".

Програма «Школа вільна від насильства» спрямована на:

- забезпечення комфортних і безпечних умов навчання та перебування в закладі освіти;
- створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства і дискримінації;
- зменшення кількості випадків насильства з боку однолітків;
- залучення дітей у розробку політик та заходів проти насильства;
- підвищення обізнаності про наявне насильство серед дітей, зниження толерантності до насильницької поведінки, залученні дітей, батьків та вчителів до створення захисного середовища.

Діяльність складається з двох напрямів:

- створення в закладах освіти системи протидії та реагування на випадки насильства над дітьми (Адаптація досвіду Хорватії . Програма «Для безпечного та сприятливого середовища в школах» (SEES) була розроблена та впроваджена у школах по всій Хорватії у період з 2003 по 2011 роки);
- впровадження відновного підходу в освітній процес закладу.

Методичне забезпечення програми – навчально-методичні посібники:

- <https://cutt.ly/NXObJQp> - "Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти";
- <https://cutt.ly/vXI4edh> - «Протидія булінгу в закладах освіти: системний підхід»;
- <https://cutt.ly/8XI7keT> - «Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти»;
- <https://cutt.ly/EXI7M2O> - «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе. Базові навички медіації однолітків».

Нижче наведено заняття, які дозволять учням та ученицям зрозуміти про важливість дотримання прав дитини, запобігання насильству над дітьми, протидії булінгу, кібербулінгу, відповідальності за власну поведінку, критично аналізувати інформацію. Заняття було опробовано в рамках пілотування моделі «Безпечні і дружні до дитини школи» в закладах освіти Луганської та Донецької області в 2018-2020 роках в рамках проекту «Створення механізму протидії булінгу та насильству у закладах освіти», який здійснювався ГО «Ла Страда Україна» та Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Перелік розробок занять для учнів та учениць 5-11 класів:

1. Небажана поведінка
2. Правила ненасильницької поведінки
3. Права дитини
4. Що викликає насильство?
5. Як ми реагуємо на насильство?
6. Запобігання насильству над дітьми
7. Протидія булінгу
8. Протидія кібербулінгу
9. Як насильство впливає на нас?
10. Поведінка в конфлікті. Що означає відповідальність за власну поведінку?
11. Критичний аналіз інформації

**Пояснювальна записка
до занять «Небажана поведінка»
та «Правила ненасильницької поведінки»**

Складено:

Андрєєнкова Вероніка,
директорка департаменту
науково-методичної роботи і медіації
ГО «Ла Страда-Україна»

Мельничук Вікторія
завідувачка сектора соціально-педагогічної роботи
відділу психологічного супроводу та
соціально-педагогічної роботи
ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти» МОН України,

Заняття «Небажана поведінка» та «Правила ненасильницької поведінки» мають на меті надати можливість учням та ученицям самостійно включитись в процес протидії насильству та булінгу через формування власних цінностей у класі щодо ненасильницької поведінки, правил та наслідків за їх порушення. Роль педагога - скеровувати їх дії та бути посередником, сприяючи обміну думками щодо поведінки і потреб інших людей формуючи спільні цінності та правила.

Учні/учениці мають створити правила для запобігання насильницької поведінки, яких вони будуть дотримуватися. Важливо, щоб правила не були занадто агресивними або принизливими щодо тих, хто їх порушує. Якщо учні/учениці пропонують правила, орієнтовані на зовнішній контроль (наприклад, встановлення камер у коридорах), треба уточнити, що правила повинні стосуватися особистої поведінки (наприклад, поведінки, яка є бажаною або не є бажаною у класі).

Також потрібно запровадити шкільний протокол, якого слід дотримуватися, якщо правила порушені. Той/та хто порушує правила, порушує цінності, визначені учнями/ученицями, повинен/повинна або відновити цінність класу/школи, або бути готовим/готовою до наслідків. Кожен/кожна учень/учениця повинні бути ознайомлені з принципами *відновного ціннісного підходу*.

Підхід «відновлення цінностей» і спосіб його застосування

Кожен, хто порушує правила, повинен мати можливість відновити цінність або «відремонтувати» пошкоджені відносини і поліпшити їх. Відновлення цінностей, як освітнього та дисциплінарного підходу, означає, що люди (зокрема, діти) помиляються – і цього не можна уникнути. Важливим питанням є: які дії слід вживати після того, як була зроблена помилка? Ведучий/ведуча заохочує учнів/учениць взяти на себе відповідальність за свої дії щодо виправлення помилки, тим самим посилює позитивне вирішення проблем. Тому відновлення цінностей не є і не повинне розглядатися як покарання.

Необхідно, щоб ведучий/ведуча обговорив з учнями/ученицями правило, яке було порушено, і попросити учня/ученицю виправити помилку. Важливо, щоб учень/учениця задумався/задумалася і вирішив/вирішила, як виправити свою помилку (тобто самостійно пропонує варіанти для відновлення порушених цінностей з урахуванням того, що учень/учениця, який/яка постраждав/постраждала від насильства, погоджується з його/її пропозицією). Цей підхід ґрунтується на простому принципі: коли ми щось ламаємо, ми його ремонтуємо; коли ми робимо безлад, ми його прибираємо. Коли люди роблять помилки, вони також мають можливість виправити їх.

Якщо учень/учениця відмовляється виправити помилку та відновити цінності класу, або порушене правило, то він/вона несе наслідки, на які погодилися всі учні у класі. Особливу увагу слід приділяти корисній діяльності, що допомагає школі /учнівській спільноті, наприклад, прибрати класну кімнату або очистити сніг біля входу до школи, допомогти класному керівнику/класній керівниці в деяких заходах у класі тощо.

Так само, як учні/учениці погоджуються з цінностями та правилами, вони повинні приймати рішення щодо наслідків, які будуть застосовуватися, коли правила порушуються. Зменшення насильницької поведінки залежить насамперед від того, як визначаються цінності, правила та наслідки класу. Тому важливо притримуватися процедури:

Нижче наведені заняття, які дозволять учням та ученицям зрозуміти про важливість цінностей, правил і наслідків для протидії і запобіганню насильству.

За результатом проведених занять мають бути складені та розміщені на видимому місці в класі три плакати/листи фліпчарту: 1- з прикладами бажаної поведінки; 2- з правилами класу з ненасильницької поведінки; 3 – з наслідками порушених правил. *Ці прийняті класом правила повинні дотримуватись всіма учнями/ученицями, педагогічними працівниками/працівницями, обслуговуючим персоналом. Плакати повинні бути розміщені на видимому місці в класі для легкого і швидкого ознайомлення учнів/учениць, вчителів.*

Ваші коментарі та пропозиції, будь ласка, надсилайте на електронну адресу: info@lastrada.org.ua з темою листа «Заняття з протидії насильству».

Заняття №1 для учнів та учениць

«Небажана поведінка»

Мета: підвищити рівень усвідомленості та чутливості учнів/учениць до проблеми насильства; опрацювати прояви небажаної (насильницької) поведінки

Загальна тривалість: 45-60 хв.

Обладнання та необхідні матеріали: плакат «Правила роботи», аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери.

План заняття

1. Привітання. Мета заняття
2. Прийняття правил роботи групи/класу
3. Мозковий штурм «Що таке насильницька поведінка?»
4. Вправа «Різниця між насильством, цькуванням та жартами»
5. Вправа «Небажана поведінка»
6. Вправа «Цінності»
7. Завершення заняття. Вправа «Закінчи речення»

Хід проведення:

1. Привітання

Мета: привітати учнів та учениць, ознайомити з метою заняття.

Час: 2 хв.

2. Прийняття правил роботи групи/класу

Мета: організувати клас та створити можливості ефективної роботи.

Час: 5 хв.

Необхідні матеріали: листи фліпчарту, маркери, або заздалегідь підготовлений плакат «Правила роботи».

Ведучий/ведуча.

Для того, щоб ви себе відчували комфортно та робота під час заняття була ефективною пропоную прийняти правила групи, які ми всі погодимо і будемо дотримуватися впродовж нашого заняття. Ми напишемо ці правила на листі фліпчарту і повісимо на видимому місці.

До уваги ведучого/ведучої!

Можуть бути запропоновані такі правила роботи групи:

1. Ми сидимо в колі
2. Ми говоримо від свого імені
2. Ми будемо доброзичливими і активними
3. Ми підіймаємо руку, коли хочем сказати
4. Ми слухаємо, коли інші говорять
5. Кожен має змогу сказати «Пас»
6. Кожен має право висловлювати свою думку
8. Конфіденційність тощо

Кожне правило та що воно означає необхідно проговорити з групою.

Напрацьований лист фліпчарту необхідно зберегти для використання на наступному занятті

3. Мозковий штурм «Що таке насильницька поведінка?»

Мета: обговорити прояви насильницької поведінки серед учнів/учениць, сприяти усвідомленню учнями/ученицями проблеми насильства в сучасному середовищі.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери.

Ведучий/ведуча.

Сьогодні ми обговоримо тему насильницької поведінки серед учнів/учениць.

Будь ласка, запропонуйте якомога більше висловлювань, які вам спадають на думку, коли ми говоримо «насильницька поведінка» та як вона може проявлятися.

До уваги ведучого/ведучої!

Записуйте запропоновані висловлювання на листі фліпчарту. Просіть, щоб учасники коментували власні висловлювання.

Наприкінці коротко підсумуйте всі записані висловлювання.

Напрацьований лист фліпчарту необхідно зберегти для використання на наступному занятті «Правила класу»

4. Вправа «Різниця між насильством, цькуванням та жартами»

Мета: розкрити чим відрізняються прояви «насильства», «цькування», «жарти»

Час: 20 хв.

Необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери.

Ведучий/ведуча.

Ми розглянемо, як ми можемо визначити, чи є певна поведінка просто жартом або це насильство.

Ми оцінюємо, що дія є насильницькою, коли хтось навмисно намагається завдати шкоди іншій людині. Якщо така поведінка повторюється протягом тривалого періоду (два-три рази на місяць або більше, або коли інша людина не може захищатися) це цькування. Жарт, коли дана ситуація є приємною (смішною) для всіх її учасників.

Отже, давайте об'єднаємось у групи та виконаємо завдання, потім представник групи прочитає, що ви записали.

До уваги ведучого/ведучої!

Об'єднайте учасників в 3-4 групи

Варіант 1

Завдання кожній групі:

Написати по 1-3 приклади/ситуації:

1. В якій завдано фізичного насильства
2. В якій завдано словесної образи
3. В якій людина могла відчути страх, сором або інші неприємні відчуття.
4. Жартівливої ситуації

Варіант 2.

Завдання:

Написати по 1-3 приклади/ситуації:

- 1 групі - в якій завдано фізичного насильства
- 2 групі - в якій завдано словесної образи
- 3 групі - в якій людина могла відчути страх, сором або інші неприємні відчуття.
- 4 групі - жартівливої ситуації

На роботу групах відводиться – 7-10 хв., на презентацію 7-10 хв.

Дозвольте учням/ученицям давати свої коментарі та пояснювати критерії, які вони використовували для визначення певної поведінки як «насильницької», а іншої - як «жарт».

Скеруйте їх, щоб визначити, чи існувала якась травма або намір вчинити шкоду іншим, і чи могла інша людина захиститися.

Коротко підсумуйте висловлювання учнів/учениць і, знову ж таки, підкресліть різницю між насильницькою поведінкою і жартами.

Запитання для обговорення:

Подумайте: якщо б хтось так ставився до вас, чи могли б ви і як постраждати від їхніх слів, дій, мати неприємні відчуття?

Ведучий/ведуча робить висновок:

Ми не маємо права навмисно ображати інших! Ми маємо право відчувати себе безпечно, вільно, сильно і прийнято.

Запам'ятайте! Коли хтось веде себе жорстоко по відношенню до вас, або ви жорстоко поводитесь з кимось – це викликає біль! З насильницькою поведінкою ми завдаємо шкоди тілу або почуттям людини!

5. Вправа «Небажана поведінка»

Мета: розкрити поняття «небажана поведінка», надати можливість учням/ученицям розповісти свої думки, усвідомити факти насильства щодо себе та інших; сформувані небайдуже ставлення до проблем жорстокості та насильства.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: стікери, аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери.

Ведучий/ведуча.

Ми погоджуємося з тим, що не хотіли б мати насильницької поведінки в нашому класі. Давайте також домовимося про те, що для нас важливе, щов нашому класі не повинно бути, наприклад, образ, обзивань, знущань тощо, оскільки це принижує нашу гідність, або викликає у нас біль.

Зараз ми з вами об'єднаємось у трійки та напишемо приклади небажаної для учнів та учениць нашого класу поведінки.

Для цього кожна трійка отримає по 5 (або 3) листочків стікерів. Будь ласка, подумайте та напишіть на кожному стікері окремо по одному прояву небажаної поведінки учнів та учениць нашого класу (такої поведінки, яка може перетворити наш клас в жахливе місце, де застосовується насильство). Потім представник з групи прочитає, що ви записали та наклеїть на загальному листі фліпчарту. Після ми з вами оберемо 5-8 проявів небажаної поведінки.

До уваги ведучого/ведучої!

Обговоріть з учнями/ученицями, як би вони відчували себе в класі, де учні/учениці поводитися таким чином один до одного/одна до одної і чи хотіли б вони, щоб їх клас був таким.

Підсумуйте їх висновки.

Підведіть учнів/учениць до спільної згоди щодо трьох-п'яти основних типів поведінки (вісім для старших класів), яких вони не хочуть у класі. **Запишіть їх на листі фліпчарту, щоб на наступних заняттях можна було з ними працювати.**

6. Вправа «Цінності»

Мета: усвідомити факти насильства щодо себе та інших; сформувані небайдуже ставлення до проблем жорстокості та насильства; сформувані вміння не боятися говорити про проблему.

Час: 15 хв.

Необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4 з завданням (додаток 1), листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери.

Ведучий/ведуча.

Нам необхідно розуміти, чому не треба, ставитися до інших таким чином яким вони не хочуть (наприклад, тому, що це шкодить нашій безпеці, здоров'ю, принижує гідність, призводить до відчуття фізичного/емоційного болю тощо).

Тож продовжуємо працювати в тих же трійках. На листах А4 написані приклади небажаної (насильницької) поведінки. Будь ласка, прочитайте наступні речення і напишіть чому так

відбувається і як це може нашкодити дитині. Після опрацювання вам необхідно буде зачитати ваші варіанти відповідей.

Додаток 1

1. Інші часто висміюють вашу зовнішність, називають вас іменами, які вам не подобаються, або ображають вас.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
2. Інші часто висміюють ваш зовнішній вигляд або одяг, який ви носите.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
3. Інші забороняють вам сидіти поруч з ними, навіть якщо немає місця, де б можна було присісти.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
4. Інші не хочуть включати вас в ігри або не запрошують на дні народження.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
5. Інші негативно ставляться до вашого етнічного походження, сім'ї, віри або національності.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
6. Інші вимагають, щоб ви дали їм гроші або ваші речі.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
7. Інші вдарили вас або погрожують вам фізично.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
8. Інші ображають вас.
Чому так відбувається: _____
Як/чим це може нашкодити дитині: _____
9. Наведіть ваш приклад _____

До уваги ведучого/ведучої!

З метою економії часу, можна запропонувати опрацювати кожній «тріяді» по 1-3 ситуації

Визначення цінностей

Цінності можуть включати наприклад, такі гасла: «Безпека і взаємна повага в класі важливі для нас», або «Ми всі різні, але ми маємо рівні права».

Якщо учні/учениці запропонують такі значення, як «Давайте всі дружити», їм слід нагадати, що кожен/кожна вибирає друзів/подруг для себе. Ми не всі повинні бути друзями, але не повинні знущатися і ображати тих, хто не є нашими друзями або хто нам не подобається. Дружба не захищає від насильства (насправді насильство часто трапляється і серед друзів і родичів). Ліки від насильства поважати один одного/одну!

Приклади цінностей: повага, прийняття, визнання, рівність, довіра, безпека, розуміння, співчуття, єдність, чесність, повага до культурної поведінки, вільне спілкування, доброзичливість, вміння слухати інших, знати, як говорити і поважати інших під час розмови.

9. Завершення заняття. Вправа «Закінчи речення»

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 5 хв.

Ведучий/ведуча. Дякую вам за роботу та пропоную висловити власні думки, доповнюючи незакінчене речення: «Мені на занятті було..., тому що...».

Заняття №2 «Правила ненасильницької поведінки»

Мета: розвивати навички толерантного спілкування, відповідальної, безпечної поведінки, вміння пошуку шляхів виходу зі складної ситуації; навчати комунікації у конфліктних ситуаціях; формувати модель ненасильницької поведінки; виховувати почуття емпатії; виробити правила ненасильницької поведінки у класі.

Загальна тривалість: 45-60 хв.

Обладнання та необхідні матеріали: плакат «Правила роботи», аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, кольорові олівці, журнали, газети, ножиці, клей,

План заняття

1. Привітання
2. Мозковий штурм «Бажана поведінка»
3. Вправа «Вироблення правил ненасильницької поведінки у класі»
4. Вправа «Наслідки порушення правил»
5. Завершення заняття

Хід проведення:

1. Привітання

Мета: привітати учнів та учениць, ознайомити з метою заняття.

Час: 2 хв.

2. Мозковий штурм «Бажана поведінка»

Мета: допомогти усвідомити, що якщо наша поведінка не буде шкоди життю і здоров'ю інших, то клас і школа стануть більш безпечними та комфортними.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери.

Ведучий/ведуча.

На першому занятті ми говорили про поведінку, яку ми абсолютно не хочемо в нашому класі, тому що вона завдає шкоди іншій людині. Ми назвали це насильницькою поведінкою. Зараз ми поговоримо про те, що можемо зробити разом, щоб бути якомога привітнішими одне до одного, щоб клас і школа були більш безпечними та комфортними, ніж раніше. Перш ніж ми почнемо працювати, давайте пригадаємо групові правила, які ми визначили під час першого заняття.

Будь ласка, подумайте, як би ви хотіли, щоб інші учні та учениці у вашому класі поводитися з вами? Запропонуйте якомога більше висловлювань, які вам спадають на думку, а я їх запишу на листі фліпчарту.

До уваги ведучого/ведучої!

Записуйте запропоновані висловлювання на листі фліпчарту. Просіть, щоб учасники коментували власні висловлювання.

Обговоріть з учнями/ученицями:

Як би ви відчували себе в такому класі/школі?

Чи хотіли б ви бути в такому класі або школі?

Наприкінці коротко підсумуйте всі записані висловлювання.

Напрацьований лист фліпчарту необхідно зберегти

3. Вправа «Вироблення правил ненасильницької поведінки у класі»

Мета: дати роз'яснення поняттю «правила», допомогти усвідомити, що якщо наша поведінка не буде шкодити життю і здоров'ю інших, то клас і школа стануть більш безпечними та комфортними.

Час: 15 хв.

Необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери.

Ведучий/ведуча.

До цих пір ми обговорювали поведінку, яку ми не хотіли б бачити у нашому класі і поведінку, яку ми хотіли б. Тепер ми будемо говорити про правила.

Закрийте очі на мить і уявіть: що станеться, якщо правила дорожнього руху зникнуть, і люди можуть їхати будь-яким способом? Що станеться, якщо в спортивній грі не буде правил? Чи важливі і необхідні нам правила?

Запитання для обговорення:

Що вам приходить на думку, коли ви чуєте слово «правило»?

Які правила ви знаєте?

Чи є в школі правила? Яка мета цих правил?

А тепер нам необхідно буде прийняти правила, щоб запобігти неприйнятній поведінці і відчувати себе комфортно, безпечно в нашому класі та поважати одне одного.

Отже, давайте об'єднаємось в 3-4 групи та виконаємо завдання.

Завдання:

1 етап. На листах фліпчарту запишіть правила, які можуть запобігти або зупинити насильницьку поведінку, яку ми не хочемо бачити в нашому класі. Перерахуйте все, що приходить на думку. Переконайтеся, що список також включає правила, які заохочують спостерігачів (тих хто спостерігає ситуацію насильства) допомогти учням/ученицям, проти яких застосовують насильницьку поведінку.

2 етап. Коли ви закінчите, оцініть кожне правило від 1 до 5, де 1 означає найменш важливе, а 5 - найважливіше.

3 етап. Оберіть три найважливіші, які можуть допомогти у запобіганні та припиненні насильницької поведінки, тобто всі ті, на які ви погоджуєтесь та обов'язково будете дотримуватися у своєму класі.

До уваги ведучого/ведучої!

Перед виконанням завдання, наголосіть учням та ученицям про вимоги до складання правил :

Формулювання правил вимагає чіткого визначення певних неприйнятних форм поведінки у класі та позитивної поведінки, яка допоможе запобігти насильству.

Ці правила, що регулюють міжособистісні стосунки між учнями/ученицями, не слід плутати з правилами та положеннями політики школи, а також з іншими правилами шкільної та освітньої дисципліни. Останні, звичайно, обов'язкові для кожного/кожної учня/учениці, і школа, через свої правила, визначає, як ці правила повинні бути дотримані, а також наслідки недотримання. Однак цінності, правила та наслідки, які учні/учениці самі складають для свого класу, визначаються як спосіб регулювання міжособистісних відносин між ними. Їх створення є освітнім процесом, який спонукає учнів/учениць до набуття почуття особистої відповідальності за свою поведінку.

Правила повинні бути чіткими і однозначними. Позитивні правила можуть не завжди бути найкращим способом усунення небажаної поведінки, оскільки їх визначення недостатньо точне. Чіткі й зрозумілі правила («Ми не будемо насміхатися над іншими, коли вони помиляються») кращі, ніж неоднозначні правила («Ми маємо право робити помилки і не будемо насміхатися»).

Правила класу не повинні:

регулювати стосунки між вчителями/вчительками та учнями/ученицями («Ми повинні слухати вчителя/вчительку», «Ми будемо поважати наших викладачів/викладачок і уважно слухати його/її»);

передбачати обов'язки учнів/учениць («Ми будемо регулярно робити домашню роботу» або «Ми не будемо обмінювати і списувати домашні завдання»);

визначити правильну поведінку («Ми одягаємося пристойно»);

або інші правила, вже викладені в шкільній політиці («Ми не запізнюємося до школи»).

Правила можуть бути, наприклад: ми не будемо брати чужі речі, не запитуючи. Ми не будемо насміхатися один з одного/одна з одної. Ми не будемо називати один одного/одна одну принижуючими словами. Ми не будемо заохочувати інших не

спілкуватися з кимось із класу. Коли хтось скаже «зупинитися», ми перестанемо це робити. Коли побачимо, що хтось шкодить комусь, ми скажемо їм зупинитися. Ми не підтримуємо учні/ученицю, який/яка залякує. Ми не будемо групою підтримки для учня/учениці, який/яка залякує, коли хтось не припиняє небажану поведінку. Ми будемо реагувати на небажану поведінку та повідомляти класного керівника/класну керівницю або інших.

Заохочуйте учнів/учениць до думки про те, які правила можуть найбільше сприяти запобіганню насильницької поведінки.

Запросіть представника/представницю кожної групи прочитати, що вони записали.

Запишіть на листі фліпчарту найважливіші правила від кожної групи.

Коротко підсумуйте, що повідомили учні/учениці.

Виберіть чотири-вісім правил, які всі приймуть і ці правила стануть правилами вашого класу.

Запишіть обрані правила на листі фліпчарту та розташуйте на видному місці.

Приклади правил класів «Правила ненасильницької поведінки»²

- кожен має право на власну думку
- Не кричати один на одного
- Мирно вирішувати конфлікти
- Не казати один одному грубі слова
- Не знімати фото та відео без дозволу
- Не відмовляти у допомозі тим, хто цього потребує.
- Не прохось повз: можеш допомогти – допоможи, можеш підтримати – підтримай, можеш зупинити – зупини! Не впорасешся сам – клич дорослих!
- Не сміятися з недоліків інших учнів
- Якщо тобі потрібна якась річ-просто спитай дозволу
- Не будемо насміхатись над однокласниками, якщо вони помиляються
- Не ображати тих, хто не є нашими друзями
- Образам, прізвиськам, злим жартам «Ні!»
- Виявляємо небайдужість, підтримку і допомогу тим, хто їх потребує.
- Я не ображаю в соцмережах
- Поважати чужі вподобання
- Коли побачимо, що хтось шкодить комусь, ми скажемо їм зупинитися
- Не поводитись жорстко з однокласниками
- Не бойкотувати

4. Вправа «Наслідки порушення правил»

Мета: опрацювати наслідки порушення правил, виховувати уважність до інших людей, чуйність, взаємоповагу, людяність, терпимість і небайдужість, здатність розуміти, що порушення правил призводить до негативних наслідків; вчити встановлювати стосунки на доброзичливій основі; сприяти формуванню ціннісних установок, що сприяють ненасильницькому спілкуванню.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту фломастери/маркери, підготовлені ситуації.

Ведучий/ведуча.

Ми вже говорили про те, що станеться, якщо у нас не буде ніяких правил. Хоча здається, що було б чудово, якби ми могли робити все, що ми хочемо, насправді, ми погоджуємося, що це не було б добре, оскільки ми могли легко постраждати. Ми визнали, що в реальному житті все, що ми робимо або не робимо, має наслідки, як і те, що ми говоримо або замовчуємо.

Наприклад, якщо ми ходимо під дощем без парасольки, то промокнемо; якщо ми засмагаємо, не наносячи сонцезахисний крем, то отримаємо сонячний опік; якщо ми грубі до наших друзів, ми

² Розроблено закладами освіти, які пілотують програму «Безпечні та дружні до дитини школи»

можемо їх втратити; коли ми добре підготовлені до іспиту, ми отримаємо гарний результат тощо.

Наслідки для нас і для інших можуть бути різними: позитивними (добрими) або негативними (поганими).

Запитання для обговорення:

Отже,пригадайте та наведіть будь ласка, приклади коли ваші вчинки/поведінка призвела до чогось доброго,позитивного.

Ви пам'ятаєте щось, що ви сказали або зробили, що призвело до несприятливих наслідків? Що було неправильним або незручним, що сталося після цього?

Позитивним чи негативним наслідкам ви надаєте перевагу? Чому?

Зараз ви об'єднаєтесь в 3-4 групи та опрацюєте наслідки порушень або дотримань кожного з прийнятих нами правил класу. Будь ласка, на листі фліпчарту напишіть одне із прийнятих нами правил та запишіть всі варіанти наслідків порушень правила та нижче – наслідків дотримання правила.

Після завершення роботи, оголосіть ваші варіанти

До уваги вєдучого/вєдучої!

Перед виконанням завдання, наголосіть учням та ученицям про вимоги до складання наслідків порушення правил:

Наслідки повинні бути пов'язані з порушенням правилом. Наприклад, якщо учень/учениця розірве щось, йому/їй необхідно його приклеїти; якщо учень/учениця завдає шкоди чийсь почуттям, йому/їй потрібно зробити так, щоб інша людина почувала себе добре.

Наслідки повинні бути реалістичними, вони не повинні пропонувати завдання, які учень/учениця не може виконати.

Наслідки покликані допомогти змінити поведінку в бажаному напрямі, відповідно до цінностей класу та представляти бажану поведінку.

У довгостроковій перспективі наслідки сприяють самоконтролю. Вони дозволяють учням/ученицям визнавати переваги дотримання правил. Такі переваги можуть включати кращі стосунки, почуття безпеки в класі тощо.

Приклади прийнятних наслідків: допомогти вчителю/вчительці на чергуванні, намалювати картину або написати лист особі, яка постраждала, або бути на чергуванні протягом дня, замінюючи таким чином когось іншого.

Приклади наслідків, яких слід уникати, оскільки вони є звичайною частиною освітньої програми: провести індивідуальну бесіду з класним керівником/класною керівницею або шкільним психологом/психологинєю, відвідати кабінет директора/директорки, визвати батьків до школи.

Важливо, щоб учні/учениці сформулювали свої власні цінності, правила та наслідки і висловили їх по-своєму. Тільки тоді учні/учениці вважатимуть їх своїми.

Необхідно обрати до кожного правила ті наслідки,які погоджуються дотримуватися всі учні та учениці в класі.

Після виконання завдання, необхідно записати на окремому листі фліпчарту всі прийняті наслідки порушення правил та розмістити на видимому місці в класі.

Приклади наслідків за порушені правила класу ³

- Позачергове прибирання класу
- Позачергове завдання в підготовці малюнків, конкурсів
- Створення листівки-звернення для класу на класному стенді
- За одне погане слово – 5 компліментів
- Зробити приємне людині, яку ви образили
- Створення веселки поваги
- Сприяти згуртуванню колективу, допомогти класному керівнику підготувати виховний захід

³ Розроблено закладами освіти ,які пілотують програму «Безпечні та дружні до дитини школи»

- Вибачитися, намалювати співрозмовнику малюнок
- Зайнятися спільною справою (зробити разом прикрасу для класу)
- Написати віршик-«вибачення» в соціальній мережі
- Написати міні-твір про своє хобі
- Написати 20 разів приємне слово на аркуші
- Зробити комплімент
- Той, хто образить іншого має вибачитися і зробити з цією людиною веселе селфі.

5. Завершення заняття

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 1 хв.

Ведучий/ведуча. Дякую вам за роботу та прошу подякувати одне одному оплесками за активну участь під час заняття.

Використані джерела:

Матеріал є адаптованим:

Prevention of peer violence FOR A SAFE AND ENABLING ENVIRONMENT IN SCHOOLS

A programme designed and implemented in Croatia English language edition. Publisher: UNICEF Regional Office for Central and Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States (CEE/CIS)

Author: Jasenka Pregrad

Заняття №3 Права дитини

*Розробила:
Андрєєнкова Вероніка,
ГО «Ла Страда-Україна»*

Мета: ознайомити учасників із правами дитини, обговорити основні порушення прав дитини, надати інформацію куди/до кого можна звернутися в ситуації порушення прав дитини.

Загальна тривалість: 45 хв.

Обладнання: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, мультимедійний проектор, ноутбук, роздатковий матеріал (додаток 1), Конвенція ООН про права дитини (скорочений варіант для дітей) , роздатковий інформаційний матеріал

План:

1. Привітання учасників
2. Обговорення «Поняття «права дитини»
3. Обговорення «Особливості прав дитини»
4. Обговорення «Ситуації порушення прав дитини»
5. Обговорення «Обмеження права дитини»
6. Обговорення «Куди звернутись по допомогу»
7. Прощання «Оплески»

Хід проведення

1.Привітання учасників

Мета: привітати учасників, ознайомити з метою зустрічі.

Час: 2 хв.

Хід проведення:

Ведучі вітають учасників зустрічі та по черзі представляються, говорять про мету зустрічі:

«Доброго ранку (дня, вечора). Нас звати ... (ім'я, посада). Сьогодні у нас з вами буде цікава та пізнавальна зустріч, на якій ми з вами розглянемо права дитини, їх особливості, які обмеження мають права дитини» .

2.Обговорення «Поняття «права дитини»

Мета: дати визначення поняттю «права дитини»

Час: 5 хв.

Хід проведення:

Ведучі звертаються до учасників:

Скажіть будь ласка, ви хочете бути щасливими? А яку дитину/ людину ви вважаєте щасливою/ Що потрібно дитині/вам особисто, щоб бути щасливою?

Після того, як учасники висловилися, ведучі підсумовують:

Перш за все, щаслива дитина/людина – це дитина/людина, яка має можливість задовольняти свої потреби – їжа, тепло, житло, сім'я, захоплення, навчання, друзі, вільне та цікаве спілкування, здійснення мрій тощо. Щаслива дитина, крім того, має можливість гратися та насолоджуватися опікою батьків або людей, котрі їх замінюють.

І дуже важливо розуміти, що ви маєте на все це право, бо вже народилися з цими правами, вони є природними і ніхто в вас їх не може відібрати (невід'ємні права). Також права людини/дитини є однаковими для всіх людей/дітей, незалежно від раси, статі, віросповідання, національності, соціального статусу. Всі ми народжені вільними і рівними в гідності та правах. Це також означає, що чоловіки та жінки, хлопчики та дівчатка мають однакові права (універсальні права). Усі люди наділені сукупністю прав для гідного життя — громадянських, соціальних, політичних, економічних, культурних (неподільні).

Так що ж таке права дитини?

Права дитини – система можливостей, які необхідні особі для її комплексного та цілісного розвитку в умовах і відповідно до вимог середовища, беручи до уваги незрілість дитини (дитиною за міжнародно-правовими актами визнається «кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, що застосовується до даної особи, вона не досягає повноліття раніше»).

Запитання для обговорення:

Для чого вам важливо знати свої права?

Навіщо мені знати свої права?

- для уникнення ситуацій їх порушення;
- для можливості захисту;
- для відновлення порушених прав;
- для того, щоб мати високий рівень правової культури

Навіщо мені знати права людини/дитини?

- для поваги прав інших людей, котрі мене оточують;

3. Обговорення «Особливості прав дитини»

До уваги ведучих!

Ведучі, враховуючи особливості віку учасників, наявність часу, можуть, обрати для висвітлення основних прав дитини декілька варіантів ходу заняття. 1 варіант: опрацювати пункти 3 та 4 плану заняття; 2 варіант: опрацювати або пункт 3 плану «Обговорення «Особливості прав дитини» , або пункт 4 «Обговорення «Ситуації порушення прав дитини».

Мета: ознайомити учасників із особливостями прав дитини, ознайомитись із правами дитина, які гарантовані Конвенцією ООН про права дитини.

Час: 20 хв.

Хід проведення:

Ведучі роблять короткий вступ :

Діти мають ті ж права, що і дорослі. Однак деякі права мають особливе значення для них – вони відображають потреби дітей в спеціальному захисті та увазі, їх вразливість та різницю між дитячим і дорослим життям.

Ведучі звертаються до учасників:

Основні права дітей закріплено в Конвенції ООН про права дитини.

Пропонуємо вам опрацювати цей документ та ознайомитися зі своїми правами (або закріпити свої знання). Для цього ми пропонуємо пограти в гру/ зробити вправу «Намалюй та вгадай право». Оголошуємо правила гри: вас буде об'єднано в 5 груп. Кожна група отримує завдання протягом 10

хвилин схематично намалювати декілька прав дитини, закріплених в Конвенції ООН про права дитини. Малюнки не треба підписувати. Потім група показує свої малюнки, а інші учасники вгадують яке право намальоване та називають номер відповідної статті Конвенції.

До уваги ведучих!

Для проведення цієї вправи, учасникам роздаються тексти скороченого варіанту Конвенції ООН про права дитини; листи з завданнями (додаток 1); листи ватману/ фліпчарту, фломастери/маркери.

Додаток 1

Завдання групам.

Опрацювати по 5 запропонованих статей Конвенції ООН про права дитини. Намалювати (схематично) кожне право, яке зафіксовано в статтях Конвенції. Презентувати малюнки.

Група 1. Опрацювати та намалювати (схематично) статті 2,6,7,8,9 Конвенції ООН про права дитини.

Група 2. Опрацювати та намалювати (схематично) статті 12-16 Конвенції ООН про права дитини.

Група 3. Опрацювати та намалювати (схематично) статті 17-22 Конвенції ООН про права дитини.

Група 4. Опрацювати та намалювати (схематично) статті 23,24, 27, 28, 31 Конвенції ООН про права дитини.

Група 5. Опрацювати та намалювати (схематично) статті 32, 34, 35, 37, 38 Конвенції ООН про права дитини.

До уваги ведучих!

Під час презентації роботи груп пропонується обговорювати важливість таких прав для дітей.

Інформація для ведучих:

Міжнародне законодавство щодо захисту прав дитини.	Національне законодавство щодо захисту прав дітей.
Женевська декларація прав дитини, 1924 р.	Конституція України, 1996 р.
Декларація прав дитини, 1959 р.	Закон «Про охорону дитинства», 2001 р.
Конвенція ООН про права дитини, 1989 р.	Закон «Про освіту», 1991 р.
Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей, 1990 р.	Національна програма «Діти України», 1996 р.
Факультативний Протокол до Конвенції про права дитини, що стосується торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії, 2000 р.	Кримінальний кодекс України, 2001 р. Сімейний кодекс України, 2002 р. Кодекс Законів про працю України, 1971 р.

Серед прав дитини, проголошених Конвенцією, є права громадянські (на життя і розвиток, на отримання громадянства, свобода від фізичного та психічного насильства та ін.), соціальні (на охорону здоров'я, на відпочинок та ін.), культурні (наприклад, право на освіту). Старшим дітям Конвенція надає і політичні права (наприклад, право на об'єднання). Натомість в Конвенції майже відсутні економічні права дитини, бо пріоритетом визначено освіту – дитина повинна вчитись, а не працювати.

4. Обговорення «Ситуації порушення прав дитини»

Мета: ознайомити учасників із основними ситуаціями порушень прав дитини та структурами, до яких можна звернутись.

Час: 7 хв.

Хід проведення:

Ведучий звертається до учасників:

Ви знаєте, які права мають діти, давайте поговоримо і про ті ситуації, коли ці права можуть порушуватись. Пропонуємо вам розглянути ситуації порушення прав дитини на прикладі казкових героїв та пограти в гру «Права казкових героїв» (додаток 2). Пропонуємо правила гри. Ми будемо зачитувати уривки тексту з літературного твору, а вам необхідно, використовуючи текст Конвенції ООН про права дитини, визначити яке право порушено та назвати номер статті Конвенції.

До уваги ведучих!

Для проведення цієї вправи, учасникам роздаються тексти скороченого варіанту Конвенції ООН про права дитини.

Додаток 2

1. Опікун всесвітньо відомого Гарі Поттера перехоплює і читає листи, адресовані хлопчику.
Яке право порушено? (Стаття 16 Конвенції ООН про права дитини)
2. «...В саду стоїть почорнілий від часу ветхий будинок. Ось в цьому-то будинку і живе Пеппі Дліннапанчоха. Їй виповнилося 9 років, але, уявіть собі, живе вона там зовсім одна. У неї немає ні тата, ні мами.»
Яке право порушено? (Статті 20,21 Конвенції ООН про права дитини)
3. «...Мачуха з ранку до ночі примушує Попелюшку трудитися. Нещасній дівчинці заборонено брати участь в іграх і забавах її сестер...»
Яке право порушено, якби подібне відбувалося в наші дні? (Статті 31,19,32 Конвенції ООН про права дитини)
4. За часів Марка Твена дружба між Томом Соєром і Гекльберрі Фінном була порушенням суспільної моралі. А що у наш час говорить про це Конвенція про права дитини? (Зараз Конвенцією признається право дитини на свободу асоціацій і свободу мирних зборів. Ст. 15.)
5. «...Баба-яга сіла обідати; вона їсть, а Василина стоїть мовчки.
- Що стоїш як німа. Питай, тільки не всяке питання до добра веде: багато знатимеш – скоро постарієш!»
Яке право порушено? (Статті 13,17 Конвенції ООН про права дитини)
6. Андерсен Г.-Х. «Бридке каченя».
«...Його били, щипали, гнали звідусіль. А він був не як всі»
Яке право порушено? (Стаття 23 Конвенції ООН про права дитини)

Ведучі коментують відповіді учасників.

Запитання для обговорення (за наявності часу):

А які ви можете назвати приклади порушення прав літературних героїв?

До уваги ведучих!

Пропонуємо, враховуючи вік та специфіку цільової аудиторії, розглянути питання порушення прав дитини під час військового конфлікту.

Ведучі акцентують увагу учнів на тому, що військові події на Сході країни супроводжуються порушеннями прав людини та дитини і пропонує відповісти на питання «Які права дитини, на вашу думку, порушуються під час військового конфлікту?» (Якщо в класі є діти із зони проведення бойових дій, відповісти на питання «Які ваші права особисто було порушено? »).

Під час відповідей ведучі пропонують учасникам навести приклади з життя (якщо учасники не в достатній мірі володіють знаннями про права дитини, ведучі самі пропонують варіанти відповідей).

Можливі варіанти відповідей:

- право на життя;
- право на захист від фізичного насильства;
- право не розлучатися з батьками;
- право на освіту;
- право вільно пересуватися і обирати собі місце проживання в межах кожної держави;
- право на свободу переконань і на вільне їх виявлення;
- право на свободу мирних зборів і асоціацій;
- право на захист від експлуатації.

5. Обговорення «Обмеження права дитини»

Мета: ознайомити з обов'язками людини, обмеженням прав дитини

Час: 5 хв.

Хід проведення:

Ведучі звертаються до учасників:

Не можна говорити про права, забуваючи про обов'язки. Якщо в людини є право – це значить, що в неї є і обов'язки. Права визначають ступінь свободи, обов'язки – ступінь відповідальності. Єдність прав і обов'язків є умовою для самовдосконалення людини, її творчої самостійності. Основний обов'язок – поважати права інших. «Твоя свобода розмахувати кулаком обмежена носом твого сусіда!»

Основні права, свободи та обов'язки громадян України визначені у II розділі Конституції України: сплачувати податки (ст. 67), охороняти природу (ст. 66), захищати Вітчизну (ст. 65). Батьки зобов'язані піклуватися про дітей, а дорослі діти — про непрацездатних батьків (ст. 51). Отже, у нас є обов'язки перед Вітчизною, перед своїм народом, перед іншими людьми, перед своїми рідними і близькими, а також і перед собою. Наприклад, бути достойною людиною – це обов'язок, який не закріплено законодавчими актами, але він є одним з основних перед самим/самою собою.

Також треба розумно користуватися своїми правами, так би мовити, не зловживати ними. Наприклад: якщо ви маєте право на дозвілля, це не означає, що ви можете гуляти стільки часу скільки вам хочеться, бо вам ще треба вивчити уроки, допомогти своїм рідним та ін; якщо ви маєте право на їжу, це не означає, що ви можете їсти все що вам забагається, бо ви маєте право на здорову їжу; якщо ви маєте право на доступ до інформації, це не означає, що ви можете цілодобово гратися в Інтернеті, бо ви псуєте зір, не маєте часу на виконання інших справ.

Таким чином права людини/дитини обмежені дотриманням прав іншої людини; законом.

Запитання до учасників (за наявності часу):

А які ви можете назвати приклади обмеження прав?

6.Обговорення «Куди звернутись по допомогу»

Мета: проінформувати учасників про роботу організацій, які можуть надати допомогу в ситуації порушення прав дитини.

Час: 5 хв.

Хід проведення:

Ведучі інформують учасників:

Якщо ваші права порушуються, ви можете звернутися: у своєму навчальному закладі – до соціального педагога, класного керівника, вчителя, медичного працівника; в поліції – до дільничного інспектора, працівників кримінальної поліції у справах дітей; до працівників служби у справах дітей державної адміністрації; неурядових громадських організацій; якщо ви мешкаєте у невеликому селищі – до голови сільради; зверніться за порадою до батьків.

Якщо у вас пригнічений психологічний стан, ви можете звернутися до психолога вашого навчального закладу, до людини, з якою у вас довірливі стосунки (друг або подруга, родичі, вчитель); зверніться за порадою до батьків.

Якщо ваша родина була вимушена покинути свою домівку та переїхати до іншого місця проживання, вашій родині треба звернутися до місцевих органів влади, неурядових громадських організацій, які нададуть вам необхідну інформацію.

Якщо у вас склалася конфліктна ситуація в школі, спробуйте вирішити її за допомогою класного керівника, соціального педагога, психолога, іншого вчителя вашої школи, медіатора; зверніться за порадою до батьків.

Якщо ви зіткнулися з порушенням своїх прав, то для отримання інформаційних, психологічних, правових консультацій ви можете безкоштовно звернутися на Національну гарячу лінію для дітей та молоді за номером 0-800-500-225 або 116 111; через соціальні мережі: Instagram – [childhotline_ua](#); Telegram – [CHL116111](#); Facebook – [@childhotline.ukraine](#) (безкоштовно зі стаціонарного та мобільного, анонімно, цілодобово)

До уваги ведучих!

Бажано підготувати листівки кожному/ій учаснику/ці або одну для розміщення в класному куточку з актуальною місцевою інформацією до кого/куди можна звернутися в ситуації порушення прав дитини.

Надавайте інформацію про роботу **Національної дитячої «гарячої» лінії**, телефон 0 800 500 225 або 116 111 (безкоштовно) в межах України (з понеділка по п'ятницю з 12.00 до 16.00)

7.Прощання «Оплески»

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 1 хв.

Хід проведення:

Ведучі дякують учасникам за роботу та просять учасників подякувати один одному оплесками за активну участь під час заняття. Якщо є інформаційні матеріали, ведучі роздають їх учасникам.

Список використаної літератури

Андрєєнкова В.Л. Права дитини. // Методичні рекомендації щодо впровадження програми просвітницько-профілактичних занять з учнями 1 – 11 класів «Школа і поліція», Київ - 2016

Заняття №4

«Що викликає насильство?»

Складено:

Андрєєнкова Вероніка,
директорка департаменту
науково-методичної роботи і медіації
ГО «Ла Страда-Україна»
Мельничук Вікторія
завідувачка сектора соціально-педагогічної роботи
відділу психологічного супроводу та
соціально-педагогічної роботи
ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти» МОН України

Мета: ознайомити з поняттям насильства; розвивати навички безпечної поведінки з метою попередження насильства щодо дітей; розуміти мотиви насильницької поведінки, усвідомлювати почуття, потреби, бажання, які лежать в основі насильницької поведінки та почуттів тих, хто страждає від насильства, зв'язок між потребами, почуттями та поведінкою.

Загальна тривалість: 45-60 хв.

Обладнання та необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, олівці, капелюх, розповідь «День із життя Дмитрика» (додаток1), аркуші паперу формату А4, додаток 2.

План заняття

1. Привітання. Мета заняття
2. Вправа «Капелюх»
3. Обговорення розповіді «День із життя Дмитрика»
4. Підведення підсумків
5. Прощання «Оплески»

Хід проведення:

1.Привітання

Мета: привітати учнів та учениць, ознайомити з метою заняття, обговорити правила роботи в групі.

Час: 3 хв.

Давайте пригадаємо правила роботи, які ми прийняли на попередніх заняттях:

- Чи хотіли б ви додати правило, яке дозволить нам працювати краще і комфортніше?

- Чи всі ми погоджуємося з цими правилами?

До уваги ведучого/ведучої!

Акцентуйте увагу учнів/учениць на правилах роботи групи, що були прийняті на попередніх заняттях.

2. Вправа «Капелюх»

Мета: обговорити прояви насильницької поведінки серед учнів/учениць, сприяти усвідомленню учнями/ученицями проблеми насильства в сучасному середовищі.

Час: 7 хв.

Необхідні матеріали: листки з надписами, капелюх.

Ведучий/ведуча.

Зараз ви по черзі з капелюха будете діставати по одному листочку з надписами. Прочитайте надписи.

До уваги ведучого/ведучої!

Необхідно заздалегідь підготувати надписи. Приклади надписів на листочках: «В тебе гарні очі», «Ти дуже замалий для цієї вправи», «В тебе гарне волосся», «Ти не вмієш гарно витирати дошку», «Ти маєш красивий рюкзак», «У тебе неприваблива посмішка» тощо, тобто написати позитив та негатив.

Кількість листочків з надписами повинна відповідати кількості учнів/учениць.

Запитання для обговорення:

- Як ви себе відчуваєте зараз?
- Ви задоволені тим, що написано на аркуші?
- Чи вважаєте ви, що те, що написано, може підняти настрій або образити когось?
- Чому та навіщо люди принижують інших?
- Як можна жартувати, щоб не образити інших?
- Що може завдати нам шкоди (насмійки, образи, ігнорувння, неповага)?

Висновок: коли ми жартуємо над іншими людьми необхідно розуміти, що жарти мають бути взаємоприйнятними.

3. Опрацювання історії «День із життя Дмитрика»

Мета: розвивати емпатію, співчуття, повагу до інших; формувати ненасильницьку модель поведінки.

Час: 30 хв.

Необхідні матеріали: розповідь «День із життя Дмитрика» (додаток1), аркуші паперу формату А4, дошка, крейда, додаток 2.

3.1. Колективне опрацювання історії

Ведучий/ведуча.

Зараз я вам прочитаю історію «День із життя Дмитрика». Але перед початком, я роздам вам лист паперу формату А4 та запропоную кожному/кожній зім'яти його і таким чином створити м'ячик.

Будь ласка, послухайте історію і під час слухання, коли ви будете чути про випадок приниження або прояви критики в адресу головного героя, потрібно стиснути паперовий м'ячик у долоні з такою силою, який був за потужністю негативний вплив на головного героя.

Запитання для обговорення:

- Які відчуття викликала у вас ця вправа?
- Подивіться на свою руку, яка стискала м'ячик. Що сталося з вашою долонею, що ви відчуваєте?
- Що відчував головний герой? Які емоції його переповнювали?
- На яке явище це схоже?
- Як ви вважаєте, чому наш герой зіткнувся з таким ставленням?
- Як ви думаєте себе відчувають і що роблять (як реагують) ті діти/люди, яких хтось постійно принижуює і знущається над ними?
- Що можна зробити, щоб ситуація надалі була більш сприятливою, ніж зараз?
- Що ви можете зробити для цього?
- Як і чому ви б себе поводити якщо б це було в вашу адресу? Що б ви відчували?
- Як і чому ви б себе поводити якщо б це спостерігали? Що б ви відчували?

Після обговорення, ведучий/ведуча проводить аналогію між зім'ятим м'ячиком та психологічним станом людини, яка страждає від постійних образ та принижень.

До уваги ведучого/ведучої!

Під час обговорення необхідно підвести учнів/учениць до розуміння того, щоб спостерігачі не ставали на бік агресора/агресорки.

Педагогу дуже важливо розвивати роботу зі спостерігачами насильницької ситуації та підтримувати спостерігачів, щоб вони реагували на таку ситуацію (навіть якщо насильницька поведінка не припинилася)

Спостерігачі мають відреагувати на небажану поведінку та сказати тим, хто поводить себе небажано, що саме вони від них очікують. Наприклад вони можуть сказати: «Припиніть цю поведінку. Мені це не подобається, і це не смішно. Ми домовилися, що ми цього не будемо робити тощо».

Якщо насильницька ситуація не припиняється, спостерігачі мають звернутись до дорослих.

Педагог, який спілкується із свідками має :

- ✓ Важливо слухати спокійно і задавати достатньо запитань, щоб отримати точний і детальний опис ситуації.
- ✓ Слухайте учнів/учениць спокійно і уважно.
- ✓ У процесі вивчення події майте на увазі, що ви не оцінюєте, хто винний, хто почав.
- ✓ Визначте яке правило було порушено, яке правило було під загрозою, і чи які можуть бути застосовані дії до дитини, яка поводи́ла себе небажано.

3.2. Робота в 4 малих групах

Ведучий/ведуча.

Зараз ви об'єднаєтеся у чотири групи. Ви маєте виконати два завдання:

1 групі: *1- необхідно визначити та написати на листі фліпчарту які є бажання, потреби та почуття Дмитрика; 2- продумайте і напишіть позитивне закінчення для цієї історії очами вашого учасника (тобто пропишіть як би мав поводити/діяти себе Дмитрик, щоб не допустити такої ситуації).*

2 групі: *1- необхідно визначити та написати на листі фліпчарту які є бажання, потреби та почуття однокласників(спостерігачів); 2- продумайте і напишіть позитивне закінчення для цієї історії очами вашого учасника/учасниці (тобто пропишіть як би мав поводити/діяти себе однокласники, щоб не допустити такої ситуації).*

3 групі: *1- необхідно визначити та написати на листі фліпчарту які є бажання, потреби та почуття вчительки; 2- продумайте і напишіть позитивне закінчення для цієї історії очами вашої учасниці (тобто пропишіть як би мала поводити/діяти себе вчителька, щоб не допустити такої ситуації).*

4 групі: *1- необхідно визначити та написати на листі фліпчарту які є бажання, потреби та почуття учнів та учениць, які виступають в ролі агресорів; 2- продумайте і напишіть позитивне закінчення для цієї історії очами вашого учасника/учасниці (тобто пропишіть як би мали поводити/діяти себе учні та учениці, які виступають в ролі агресорів, щоб не допустити такої ситуації).*

Після роботи в групах, вам необхідно буде презентувати ваші напрацювання.

До уваги ведучого/ведучої!

Роздайте кожній групі додаток 1 і додаток 2.

Запитання для обговорення:

- Як емоції визначають нашу поведінку?
- Чи допомагають вони чи перешкоджають нам досягти того, чого прагнемо?
- Які в нас є спільні потреби?
- Що заважає нам почувати себе безпечно та комфортно в шкільному середовищі?
- Яка має бути наша поведінка, щоб ми почували себе безпечно та комфортно в шкільному середовищі?

Довідкова інформація

ПОЧУТТЯ. Людина завжди певним чином реагує на все, що відбувається, а виражає почуття своїм настроєм, емоцією, яка з'являється на її обличчі.

Почуття відображають нашу оцінку того, що з нами або без нас відбувається (любов до картин якогось художника, любов до конкретної людини, любов до музики ...

Почуття, як правило, досить тривалі в часі, і сильні за інтенсивністю переживання. Отже, відповіддю на запитання «що ви відчуваєте зараз?» буде миттєва оцінка того, що є і прогнозу на майбутнє, яку ми переживаємо як емоцію, почуття, пристрасть, афект, настрій.

Це переживання має забарвлення, тон - воно сприймається як приємне, нейтральне або неприємне. І воно дає нам життєву енергію для дій. Точніше, емоційні прояви - це і є одночасно оцінка подій, готовність діяти і енергія для активності.

За допомогою органів чуттів (вуха, ніс, очі, язик, шкіра) ми можемо відчувати різні емоції: задоволення, радості, насолоди, смутку, образи, печалі, сліз. Якщо відчуття приємні – людина почувається якою...? (*Веселою, задоволеною, якщо неприємні? – засмучена, невесела*).

Щоб навчитися визначати почуття, можна користуватися списком емоцій. Звичайно ж, ви можете доповнити список почуттів та емоцій своїми індивідуальними назвами переживань.

ОГИДА. Легка огида, легке презирство, гидливість, неприязнь, антипатія, відраза, презирство, ненависть.

СТРАХ. Тінь сумнівів, сумніви, легкий страх, трепет, страх, побоювання, легка тривога, хвилювання, тривога, сильна тривога, сильний страх, легкий жах, жах. **ЖАХ!** Запаморочливий жах. Паніка.

ГНІВ. Легке роздратування, незадоволення, легка досада, невдоволення, прикрість, роздратування, озлоблення, закипаючий гнів, злість, запальність, обурення, гнів, лють, сказ, лютість, несамовитість, біла лють.

ГОРЕ. Легке засмучення, розчарування, прикрість, лишенько, пригніченість, сум, смуток, жалість, журба, біль, жаль, горе, скорбота, гірке горе, справжнє горе.

СОРОМ. Легкий сором, незручність, збентеження, сором, приниження, ганьба, вина.

ЗДИВУВАННЯ. Розгубленість, безпорадність, безсилля, здивування, подив, острах, шок.

ІНТЕРЕС. Апатія, нудьга, байдужість, азарт, бадьорість, інтерес, натхнення, задрість, зацікавленість, захопленість, цікавість, ентузіазм, енергійність.

ЗАДОВОЛЕННЯ. Безтурботність, спокій, вдячність, умиротворення, розчулення, драйв, іронія, ніжність, радість, захоплення, гордість, гординя, щастя, ейфорія, екзальтація, екстаз, любов.

БАЖАННЯ – прагнення, потяг до здійснення чого-небудь, хотіння, те що могло б зробити людей особливо щасливими (хочу: мобільний телефон, шоколадку, нові джинси тощо).

ПОТРЄБА – це те, без чого людина не може жити і все те, що вона хоче мати (їжа, вода, сон, сонце, повітря, тепло, будинок, одяг, збереження здоров'я, безпека життя).

Потреби бувають:

- ✓ Матеріальні: в їжі, одязі, предметах побуту, житлі (вони вважаються базовими).
- ✓ Духовні: в освіті, вірі, в підвищенні кваліфікації, в художній творчості, в розвитку науки та мистецтва.
- ✓ Соціальні: в медичному обслуговуванні, в вихованні дітей, у вільному часі, в гідних умовах праці і навчання, а також відпочинку.

Виділяють потреби існування (фізіологічні потреби) (їжа, одяг, безпека) і потреби досягнення цілей життя (влада і слава, знання і творчість, духовне удосконалення).

4. Підведення підсумків

Мета: узагальнити, підбити підсумки та обмінятися враженнями.

Час: 5 хв.

Ведучий/ведуча.

Наше заняття закінчилося. А зараз прошу сказати: «Що вам найбільше запам'яталося?», «Що зможете за необхідності застосувати в житті?», «Чи збулися очікування?».

5. Прощання «Оплески»

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 1 хв.

Ведучий/ведуча дякують учням/ученицям за роботу та просять подякувати один одному/одна одній оплесками за активну участь під час заняття.

Додаток 1

«День із життя Дмитрика»

Розповідь: «У понеділок, вранці, у кімнаті Дмитрика задзвенів будильник – треба йти до школи, але настрою не було. «Як я не хочу йти до школи. Знову з мене будуть знущатися», – прошепотів хлопчик і на його очі навернулися сльози.

Мама приготувала сніданок та бутерброд синові до школи. Хлопчик ледь торкнувся їжі – настрою не було, тому і їсти не хотілося.

Підходячи до школи, Дмитрик побачив своїх однокласників. «Дивіться, невдаха йде до школи! Знову буде «бліяти» біля дошки. Хоч поприкалуємося !!!» – засміялися діти.

Стримуючи себе, мовчки Дмитрик пройшов повз натовп, що сміявся. Зайшов до класу, хотів сісти на своє місце, але побачив, що стілець замащений крейдою. Він мовчки дістав із кишені хустинку і став витирати своє місце. Пролунав дзвоник на урок. Діти швидко зайняли свої місця. Зайшов вчитель. Але хлопчик не зміг вчасно приготуватися до уроку. «Знову ти у своєму репертуарі: ні підготуватися вчасно до уроку, ні знань», – сказав учитель. Діти почали сміятися. «Мій стілець був вимащений крейдою і я його витирав», – тихо сказав хлопчик. «Що ти вигадуєш, не наговорюй на клас, сам замастив, а потім інших звинувачуєш ...». «Так, він такий, – підхопив один з учнів, – на це він здатен». Хлопчику було дуже образливо, що і вчитель на їхньому боці.

Його викликали до дошки розв'язувати задачу, він дуже хвилювався, коли проходив між рядами, думки плуталися, серце здавалося ось-ось вистрибне Коли задача була розв'язана, учитель подивився на результат і промовив: «Що за маячня? Задача – елементарна, а ти й цього не можеш зробити». У класі вибухнув сміх. «Я ні на що не здатний, – думав хлопчик, – я – невдаха, тому у мене і немає друзів, навіть і вчитель це зрозумів».

Дмитрик мовчки сів за парту. Клубок застряг у горлі, дуже хотілося плакати, але він стримував сльози. «Як я ненавиджу клас, як я ненавиджу школу, як я не хочу більше сюди ходити» ...

Думки хлопчика ходили по колу: «Я – невдаха, з мене путнього нічого не буде». Пояснення нового матеріалу він уже не чув ...

Додаток 2

Група 1

Бажання Дмитрика _____

(наприклад: прокидатися з гарним настроєм, емоційний зв'язок з мамою, розуміння з боку вчительки тощо)

Потреби Дмитрика _____

(наприклад: мати друзів, заслужити авторитет у класі, почувати себе у безпеці тощо)

Почуття Дмитрика _____

(наприклад: апатія, сум, гнів, пригніченість, збентеження тощо)

Напишіть позитивне завершення історії:

Група 2

Бажання однокласників _____

(наприклад: позитивні емоції, розуміння з боку вчительки, емоційна підтримка з боку батьків тощо)

Потреби однокласників _____

(наприклад: почувати себе у безпеці, щоб був згуртований та дружній клас, отримувати знання, позитивні емоції тощо)

Почуття однокласників _____

(наприклад: розгубленість, безпорадність, байдужість, невдоволення тощо)

Напишіть позитивне завершення історії:

Група 3

Бажання вчительки _____

(наприклад: хоче бути авторитетом, мати владу тощо)

Потреби вчительки _____

(наприклад: повага від учнів та учениць, комфортне середовище тощо)

Почуття вчительки _____

(наприклад: байдужість, незадоволення тощо)

Напишіть позитивне завершення історії:

Група 4

Бажання агресорів _____

(наприклад: хочуть бути авторитетом, відчуття влади і страху оточуючих, отримують задоволення від принижень інших тощо)

Потреби агресорів _____

(наприклад: самоствердження за допомогою приниження інших, відчуття влади, задоволення власного «Его», викликати страх у інших, комфортне середовище тощо)

Почуття агресорів _____

(наприклад: радість, ейфорія, запальність, лють тощо)

Напишіть позитивне завершення історії:

Використані джерела:

Матеріал є адаптованим: Prevention of peer violence FOR A SAFE AND ENABLING ENVIRONMENT IN SCHOOLS

A programme designed and implemented in Croatia English language edition. Publisher: UNICEF Regional Office for Central and Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States (CEE/CIS) Author:

Jasenka Pregrad

Заняття №5

«Як ми реагуємо на насильство?»

Складено:

Андрєєнкова Вероніка,

директорка департаменту
науково-методичної роботи і медіації

ГО «Ла Страда-Україна»

Мельничук Вікторія

завідувачка сектора соціально-педагогічної роботи
відділу психологічного супроводу та

соціально-педагогічної роботи

ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти» МОН України,

Мета: розвивати навички толерантного спілкування, відповідальної, безпечної поведінки, вміння пошуку шляхів виходу зі складної ситуації; сформувати уявлення про право на рівність, моделі ненасильницької поведінки; виховувати почуття емпатії та переживання до дитини, яка зазнає насильства; виявити можливості по-різному реагувати на ситуацію насильства; розуміти відношення до проблеми агресивної поведінки; навчити самоконтролю при переживанні напруженості і сильних почуттів.

Загальна тривалість: 45-60 хв.

Обладнання та необхідні матеріали: дошка, крейда, паперові серця, аркуші паперу формату А4, фломастери/маркери/олівці.

План заняття

1. Привітання. Мета заняття
2. Вправа: «Гра голосом»
3. Вправа «Моя агресивна енергія»
4. Вправи на вивільнення агресії
5. Заключна вправа «Відкриваємо серце один одному/одна одній»

Хід проведення:

1.Привітання

Мета: привітати учнів та учениць, ознайомити з метою заняття.

Час: 2 хв.

2. Вправа: «Гра голосом»

Мета: простеження впливу емоцій на взаємодію з іншими людьми, формування позитивного емоційного забарвлення під час спілкування.

Час: 5 хв.

Ведучий/ведуча.

Давайте промовимо фрази кількома способами з різними інтонаціями: гнівно, виклично, здивовано, схвильовано, ніжно, мрійливо

- Я врівноважена людина;
- Я завжди допоможу іншим;
- Я звертаюсь до людей ввічливо.

Запитання для обговорення:

- Як інтонація впливає на зміст слів?
- Якою інтонацією було легше говорити?
- Яку інтонацію приємніше сприймати?

3. Вправа «Моя агресивна енергія»

Мета: розуміння і вираження власного відношення до проблеми агресивного поведіння, навчання розпізнаванню спрямованості власних агресивних імпульсів.

Час: 15 хв.

Ведучий/ведуча.

Кожна людина від природи має власну енергію. Однак різні люди використовують її по-різному. Одні – щоб творити, робити щось добре, красиве і тоді енергію можна назвати конструктивною, інші – щоб знищувати чи руйнувати, і тоді їхня енергія – деструктивна. Конструктивна/позитивна енергія – це активність, прагнення до досягнень, захист себе й інших, завоювання волі і незалежності, захист власної гідності. Деструктивна/негативна енергія – це насильство, жорстокість, ненависть, недобррозичливість, злість, прискіпливість, сварливість, гнів, роздратування, упертість, самозвинувачення. Тому, щоб зрозуміти, що з нами відбувається, дуже важливо розпізнавати свої агресивні імпульси, керувати ними і направляти в бажане русло, не заподіюючи шкоди всьому, що нас оточує.

Зараз ми проаналізуємо власну поведінку і відповімо на запитання.

Запитання для обговорення:

- У якій формі (деструктивній/негативній чи конструктивній/позитивній) найчастіше виявляється ваша енергія?
- Подумайте, яким способом ви справляєтеся зі своєю агресивною енергією: даєте їй хід, чи, навпаки, намагаєтеся стримувати?
- Які ваші звичні способи розрядки цієї енергії?
- Як ви поводити себе, коли гніваєтеся? Як часто ви гніваєтеся?
- В кого і коли ви викликаєте гнів? Як змінюється вираз обличчя людини?
- Що не подобається вам, коли ви гніваєтеся?
- Як часто на вас гніваються?

До уваги ведучого/ведучої!

- ✓ У процесі виконання вправи необхідно надати можливість висловитися кожному/кожній учню/учениці.
- ✓ Під час відповідей учнів/учениць *робіть запис у двох стовпчиках:* «конструктивне/позитивне вивільнення енергії» (наприклад, через такі види діяльності: спорт, танці, гра в м'яч, малювання, спів тощо) та «деструктивне/негативне вивільнення агресії» (як приклад: «Я кричу на свою маленьку сестру», «Я лізу в бійку»).

Ведучий/ведуча робить висновок:

З ваших відповідей можна зробити висновок, що ми гніваємося різними способами і з різною інтенсивністю. Деякі з нас конструктивно/позитивно вивільнюють свою агресію, деякі – деструктивно/негативно. Але потрібно зрозуміти, що будь-яким вивільненням агресії ми не повинні завдавати шкоди ні собі, ні іншим.

Важливо не придушувати наш власний гнів і емоційну реакцію, тому що це ознаки небезпеки. За можливості можна знайти спосіб зупинити або запобігти агресивній поведінці. Це набагато краще, тому що ми можемо завдати шкоди собі та іншим. Потрібно навчитися правильно вивільняти агресію.

4. Вправи на вивільнення агресії

Нижче наведені деякі короткі вправи, які можуть допомогти звільнити надлишкову енергію.

До уваги ведучого/ведучої!

Програйте подані вправи з учнями/ученицями (кількість залежить від наявності

«Стиснута рука»

Покладіть одну руку на іншу. Натискайте їх трохи, потім, якомога сильніше. Підніміть лікті по горизонталі і потягніть руки один до одного/одна до одної, спочатку трохи, потім, як можна сильніше. Підніміть ваші плечі трохи вище, а потім, якомога вище, аж до вух, стискаючи м'язи шії. Покажіть зуби і зробіть найжахливішу гримасу. Випустіть найстрашніший звук, який ви можете. Потім швидко опустіть руки вниз, голосно видихаючи, трясучи їх під час правильного дихання. (Повторіть вправу з учнями/ученицями після першої демонстрації).

«Спів під час натискання на груди, «Ех» → «Я»

Для цієї вправи учні/учениці стоять, ноги на ширині плеч, а коліна розслаблені. Вони співають, «Ех», натискаючи руками на груди. Важливо, щоб голос був помірно сильним, щоб звук можна було легко створити. Приблизно через одну хвилину цього співу попросіть учнів/учениць перетворити «Ех» на «Я», а потім, заспівати ще кілька.

«Кулька у руках»

Поставте долоні (як у молитві), потім, повільно, під час вдиху, відкрийте їх так, щоб кінчики пальців залишалися з'єднаними (немов би у ваших руках була надута кулька). Повільно знову підніміть пальці. Будьте зосереджені на руках. Повторіть це кілька разів, поки не відчуєте себе спокійно.

«Масажуючи лоб»

Знайдіть два поглиблення, розташовані вище верхньої частини брови, приблизно між бровами і волоссям. Масуйте ці точки повільно за допомогою вказівного пальця, використовуючи круговий рух під час дихання, доки не розслабитесь.

«Дихання разом з пульсом»

Сядьте зручно, спину вирівняйте і розслабте руки на колінах. Однією рукою відчуйте пульс над іншої руці і відчуйте, як б'ється ваше серце. Коли ви ловите ритм, починаєте вдихати глибоко животом. Підрахуйте шість ударів, тримайте повітря протягом трьох ударів, видихайте протягом шести ударів, зробіть перерву протягом наступних трьох ударів, а потім почніть знову. Повторіть, доки не розслабитесь або відчуєте себе комфортно.

5. Заклучна вправа «Відкриваємо серце один одному/одна одній»

Мета: підведення підсумків, вираз емоційного ставлення учнів/учениць один до одного/одна до одної.

Час: 7 хв.

Необхідні матеріали: паперові серця, капелюх, фломастери/маркери/олівці.

Ведучий/ведуча.

Кожен/кожна отримує сердечко, на якому пише своє ім'я та яскраву позитивну рису свого характеру. Потім складають паперові серця в капелюх. По черзі учні/учениці дістають з капелюха сердечка, зачитують та віддають їх господарю/господарці.

Використані джерела:

Матеріал є адаптованим:

Prevention of peer violence FOR A SAFE AND ENABLING ENVIRONMENT IN SCHOOLS

A programme designed and implemented in Croatia English language edition. Publisher: UNICEF Regional Office for Central and Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States (CEE/CIS)

Author: Jasenka Pregrad

До уваги педагогів!

**Заняття №5 «Запобігання насильству над дітьми» та Заняття №6 класів
«Протидія булінгу в учнівському середовищі»**

Розробки цих занять розміщено в посібнику Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 132 с.

Посилання: <https://cutt.ly/vXI4edh>

ЗАНЯТТЯ № 7.1
«КІБЕРБУЛІНГ: СПОСОБИ РОЗПІЗНАННЯ ТА ЗАХИСТ»

Розробила:
Харківська Тетяна,
ГО «Ла Страда-Україна»

Мета: сформувані уявлення про небезпеки, які очікують на дітей під час користування Інтернетом, ознайомити з поняттям "кібербулінг" та його проявами в освітньому середовищі, розвинути навички безпечного спілкування в Інтернеті.

Цільва аудиторія: учні та учениці 5-7 класів

Загальна тривалість: 45 хв.

Необхідні матеріали: листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, мультимедійний проектор, ноутбук, роздатковий матеріал, роздатковий інформаційний матеріал

План:

- 1.Привітання учнів та учениць
2. Вправа «Позитив-негатив під час користування Інтернетом»
3. Інформаційне повідомлення «Кібербулінг. Види та його прояви»
4. Правила безпечної поведінки в Інтернеті або як не стати жертвою кібербулінгу
- 5.Прощання «Оплески»

1. Привітання учнів та учениць

Мета: привітати учасників, ознайомити з метою зустрічі.

Час: 2 хв.

Хід проведення:

Ведучий/ведуча.

Добрий день. Сьогодні ми з вами розглянемо поняття кібербулінгу та його прояви в учнівському середовищі. А також обговоримо питання – «Як користуватися Інтернетом безпечно?»

2. Вправа «Позитив-негатив під час користування Інтернетом»

Мета: з'ясувати уявлення учнів та учениць про позитивні та негативні складові користування Інтернет мережею.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: листи фліпчарту, фліпчарт, маркери

Хід проведення:

Ведучий/ведуча об'єднує учнів та учениць на дві підгрупи та пропонує прописати позитивні та негативні складові користування мережею Інтернет. Одна підгрупа описує позитивні ознаки користування Інтернетом, інша негативні.

! Після того як учні та учениці завершать написання складових ведучий/ведуча пропонує колективно обговорити, які ж є загрози від користуванням Інтернетом.

До уваги ведучого/ведучої можливі варіанти позитивних та негативних складові користування мережею Інтернет

Позитив	Негатив
<ul style="list-style-type: none">• Швидкий доступ до інформації• Користування електронною поштою• Спілкування з друзями• Нові знайомства• Необмежений доступ до розваг	<ul style="list-style-type: none">• Інформація не завжди є достовірною• Шахрайство• Інтернет-залежність• Негативний вплив на здоров'я (якщо довго сидіти за комп'ютером)

<p>(ігри, фільми, відео)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Можливість відпочивати, не виходячи з дому • Можливість щось купити он-лайн 	<ul style="list-style-type: none"> • Доступ сторонніх до особистої інформації • Спам і віруси
<p><i>Інформація для ведучого/ведучої</i></p> <p>Інтернет – дуже потужний ресурс, який значно полегшує життя та відкриває майже необмежені можливості для самореалізації та саморозвитку особистості, спілкування, навчання, дозвілля. Але разом з тим, в Інтернеті приховано досить багато небезпек як для дітей, так і для дорослих. Знання цих небезпек дозволить їх уникнути. Однією із найпоширеніших та актуальних небезпек з якою стикаються діти в Інтернеті це - кібербулінг.</p>	

3. Інформаційне повідомлення «Кібербулінг. Види та прояви»

Мета: дати визначення поняттю «кібербулінг», ознайомити учнів та учениць з видами кібербулінгу та його проявами.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: проектор, ноутбук, презентація.

Хід проведення:

Ведучий/ведуча разом з учнями та ученицями опрацьовують інформаційне повідомлення «Кібербулінг. Види та прояви»

Інформаційне повідомлення

Кібербулінг - умисні образи, погрози, залякування, неприємні коментарі, повідомлення, поширення чуток, які відбуваються за допомогою гаджетів з метою принизити, образити або іншим чином дошкулити особі. Кібербулінг може відбуватися через SMS, додатки, соціальні мережі, форуми, ігри та інше. До найпоширеніших **видів** кібербулінгу належать:

Флеймінг або суперечки - обмін короткими гнівними і запальними репліками між двома чи більше учасниками/цями, використовуючи гаджети та комунікаційні технології. Частіше за все розгортається в «публічних» місцях Інтернету: на чатах, форумах, у дискусійних групах.

Обмовлення, або зведення наклепів - розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій. Це можуть бути текстові повідомлення, коментарі, фото або відео, які зводять наклеп на дитину.

Використання особистої інформації - «зламування» поштових скриньок, серверів, сторінок у соціальних мережах з метою отримання особистої інформації та переслідування її.

Анонімні погрози - буллери анонімно посилають смс-повідомлення або листи, які містять погрози, на месенджери або електронну пошту своєї жертви. Ці загрози мають образливий характер з іноді вульгарними висловами і ненормативною лексикою.

Кіберпереслідування - відбуваються за допомогою мобільного зв'язку або електронною поштою. Буллери можуть довгий час переслідувати свою жертву, завдаючи образ принизливого характеру або шантажуючи будь-якими таємними фактами.

Тролінг - розміщення в Інтернеті (на форумах, у блогах тощо) провокаційних повідомлень з метою викликати флейм, тобто конфлікти між учасниками, взаємні образи.

Хепіслепінг - назва походить від випадків в англійському метро, де підлітки били перехожих, тоді як інші записували це на камеру мобільного телефону. Тепер ця назва закріпилася за будь-якими відеороликами з записами реальних сцен насильства. Ці ролики розміщують в Інтернеті, де їх можуть переглядати тисячі людей, без згоди жертви.

4. Правила безпечної поведінки в Інтернеті або як не стати жертвою кібербулінгу

Мета: ознайомити учнів та учениць з правилами безпечного користування мережею Інтернет; сформулювати уявлення до кого/куди можна звернутися в ситуації кібербулінгу

Час: 20 хв.

Необхідні матеріали: листи фліпчарту, маркери, стікери, проектор, презентація, роздруковані стікери

Хід проведення:

Ведучий/ведуча звертаються до учнів та учениць:

Чи стикались ви із подібними ситуаціями в житті?

Які ще ви можете навести приклади кібербулінгу?

Чи знаєте ви як протидіяти кібербулінгу?

Ведучий/ведуча резюмує інформацію, яку отримує від учнів та учениць й пропонує скласти чек-лист із правилами безпечної поведінки в Інтернеті.

Ведучий/ведуча об'єднує учнів та учениць в 4 групи за методикою «ЧатБот». Ведучий/ведуча пропонує дістати із конвертика/мішечка по одному листочку на якому будуть зображені стікери із чату. Учні та учениці об'єднуються відповідно до стікеру, який витягли. Стікери варто заделегіть підготувати.

Кожна група отримує завдання:

1 група – прописати правила безпечної поведінки в Інтернеті;

2 група – написати топ 5 рекомендацій, як протидіяти кібербулінгу в моєму класі;

3 група – прописати правила користування соціальними мережами;

4 група – до кого/куди можна звернутися за допомогою, якщо опинилися в ситуації кібербулінгу.

На виконання даної вправи ведучий/ведуча 10 хв. Після виконання вправи, кожна група презентує свої напрацювання. Ведучий/ведуча доповнює та коментує відповіді кожної групи.

Інформація для ведучого/ведучої.

Обов'язково проговорити правила безпечної поведінки в Інтернеті:

- Неприємні повідомлення, коментарі, посилання на твій профіль у глузливих постах - церізновид булінгу (кібербулінг). Одразу блокуйте тих людей, які ображають вас в інтернеті або через мобільний телефон. Функція блокування є у електронній пошті, усіх соціальних мережах, смс та дзвінках мобільного.
- Також можна пожалітися на сторінку кривдника адміністрації соцмережі. Якщо ви не знаєш, як це зробити, запитай у старших.
- Не відправляйте нікому інтимних зображень та повідомлень, за які ви можете відчути сором. Навіть якщо це твій хлопець/дівчина, друг/подруга якій/якому ти довіряєш.
- не надавайте ніякої особистої інформації (ім'я, вік, адресу, номер телефону, номер школи, місце роботи батьків) без згоди батьків.
- якщо є інформація, яка примусить почуватися некомфортно, одразу повідомити батьків або вчителя/вчительку.
- не погоджуйтеся зустрітися з тим, з ким познайомилися в Інтернеті, без попередньої згоди батьків.
- не надсилайте свої фото людині, з якою я познайомився через Інтернет, не порадившись з батьками.
- не відповідайте на листи чи прохання, які викликають почуття дискомфорту або сорому.

Правила користування соціальними мережами

- контролюйте інформацію, яку ви надаєте про себе, та розміщуєте на сторінках в соціальних мережах (прізвище ім'я, контактна інформація, адреса проживання персональні дані та інше)
- не синхронізуйте соціальні мережі з контактами у вашому телефоні;
- не варто додавати в друзі незнайомих людей;
- встановлюйте параметри конфіденційності;
- не відмічайте геолокації та місце вашого знаходження.

Пам'ятайте, все що ви робите в Інтернеті, залишається у кіберпросторі, навіть коли ми видаляємо інформацію. Це може стати джерелом для кібербулінгу.

До кого звернутися якщо ви опинилися в ситуації кібербулінгу

- зателефонуйте до поліції за номером 102 та повідомити про кібербулінг
- зверніться до дорослого/дорослої кому довіряєш (це можуть бути батьки, вчитель/ка, брат/сестра та інші)
- зверніться до психолога/ні, соціального педагога/ні, класного керівника/ці

- зверніться до державних та громадських організацій
- зателефонуйте на Національну дитячу «гарячу лінію» за номерами 0 800 500 225 або 116 111 (безкоштовно) в межах України (з понеділка по п'ятницю з 12.00 до 16.00)

До уваги ведучого/ведучої!

Під час ознайомлення з правилами безпечного користування Інтернетом та соціальними мережами, важливо зазначити, що необхідно не тільки піклуватися про свою безпеку, але й намагатися не порушувати права інших користувачів Інтернету та соціальних мереж, не наражати на небезпеку своїх віртуальних та реальних друзів.

5. Прощання «Оплески»

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 3 хв.

Хід проведення:

Ведучий/ведуча дякує учням та ученицям за роботу та просить подякувати один/на одному/ній оплесками за активну участь під час заняття. Якщо є інформаційні матеріали, ведучий/ведуча роздає їх.

Використанні джерела:

1. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект – Навч.метод. посіб. / К: ФОП Стеценко В.В. – 2016 – 192 с. Режим доступу: http://la-strada.org.ua/ucp_file.php?c=JqVIjfoFBStqlCLmi1wsfbXKGCUY1e
2. Безпечне користування сучасними інформаційно-комунікативними технологіями: навчально-методичний посібник / За е.ред Бережної Т. І., Удалової О. А., Волосюк Т. В., Буянової Г. В. – К.: Україна, 2018. – 136 с.

ЗАНЯТТЯ № 7.2 «ПРОТИДІЯ КІБЕРБУЛІНГУ АБО ЛАЙФХАК, ЯК КОРИСТУВАТИСЯ ІНТЕРНЕТОМ БЕЗПЕЧНО»

*Розробила:
Харківська Тетяна,
ГО «Ла Страда-Україна»*

Мета: актуалізувати знання учасників/учасниць про поняття "кібербулінг", його прояви в освітньому середовищі та суспільстві, сприяти розвитку навичок та опрацювати рекомендації безпечного спілкування в соціальних мережах та користування Інтернетом.

Цільва аудиторія: учні та учениці 8-11 класів, студенти/студентки 1-2 курсу;

Загальна тривалість: 60 хв.

Необхідні матеріали: листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, мультимедійний проектор, ноутбук, роздатковий матеріал, роздатковий інформаційний матеріал.

План:

1. Привітання учнів та учениць
2. Інформаційне повідомлення «Кібербулінг та його види»
3. Вправа «Небезпека в інтернеті»
4. Правила безпечного користування Інтернетом
5. Соціальні мережі. Правила безпечного користування
6. Обговорення «До кого/куди звернутися якщо ви опинилися в ситуації кібербулінгу»
5. Прощання «Оплески»

1. Привітання учнів та учениць

Мета: привітати учасників, ознайомити з метою зустрічі.

Час: 2 хв.

Хід проведення:

Ведучий/ведуча.

Добрий день. Сьогодні ми з вами розглянемо поняття кібербулінгу, його прояви в освітньому середовищі. А також опрацюємо основні рекомендації, які зроблять наше спілкування в соціальних мережах та користування Інтернеті безпечним.

2. Інформаційне повідомлення «Кібербулінг. Види та прояви»

Мета: дати визначення поняттю «кібербулінг», ознайомити учасників/учасниць з видами кібербулінгу та його проявами.

Час: 15 хв.

Необхідні матеріали: проектор, ноутбук, презентація.

Ведучий/ведуча звертається до учасників/учасниць з запитаннями:

- *Як ви використовуєте Інтернет?*
- *Яка користь від користування Інтернет мережею?*
- *Які загрози можуть виникнути під час користування мережею Інтернет?*

Колективне обговорення проходить у вигляді мозкового штурму. Зверніть увагу на те, що учасники/учасниці можуть розказувати власні історії з життя, висловлювати свої думки, наголосіть на правилі тренінгового заняття, як конфіденційність. Під час обговорення ведучий/ведуча проговорює з учасниками/учасницями, які є загрози під час користування Інтернетом .

Інформація ведучого/ведучої

Інтернет – дуже потужний ресурс, який значно полегшує життя та відкриває майже необмежені можливості для самореалізації та саморозвитку особистості, спілкування, навчання, дозвілля. Але разом з тим, в Інтернеті приховано досить багато небезпек як для дітей, так і для дорослих. Знання цих небезпек дозволить їх уникнути.

Однією із найпоширеніших та актуальних небезпек з якою стикаються діти в Інтернеті це - кібербулінг.

Кібербулінг - умисні образи, погрози, залякування, неприємні коментарі, повідомлення, поширення чуток, які відбуваються за допомогою гаджетів з метою принизити, образити або іншим чином дошкулити особі. Кібербулінг може відбуватися через SMS, додатки, соціальні мережі, форуми, ігри та інше. До найпоширеніших **видів** кібербулінгу належать:

Флеймінг або суперечки - обмін короткими гнівними і запальними репліками між двома чи більше учасниками/цями, використовуючи гаджети та комунікаційні технології. Частіше за все розгортається в «публічних» місцях Інтернету: на чатах, форумах, у дискусійних групах.

Обмовлення, або зведення наклепів - розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій. Це можуть бути текстові повідомлення, коментарі, фото або відео, які зводять наклеп на дитину.

Використання особистої інформації - «зламування» поштових скриньок, серверів, сторінок у соціальних мережах з метою отримання особистої інформації та переслідування її.

Анонімні погрози - буллери анонімно посилають смс-повідомлення або листи, які містять погрози, на месенджери або електронну пошту своєї жертви. Ці загрози мають образливий характер з іноді вульгарними висловами і ненормативною лексикою.

Кіберпереслідування - відбуваються за допомогою мобільного зв'язку або електронною поштою. Буллери можуть довгий час переслідувати свою жертву, завдаючи образ принизливого характеру або шантажуючи будь-якими таємними фактами.

Тролінг - розміщення в Інтернеті (на форумах, у блогах тощо) провокаційних повідомлень з метою викликати флейм, тобто конфлікти між учасниками, взаємні образи.

Хепіслепінг - назва походить від випадків в англійському метро, де підлітки били перехожих, тоді як інші записували це на камеру мобільного телефону. Тепер ця назва закріпилася за будь-якими відеороликами з записами реальних сцен насильства. Ці ролики розміщують в Інтернеті, де їх можуть переглядати тисячі людей, без згоди жертви.

Секстинг – інтимна переписка та пересилка еротичних фото.

Грумінг - входження в довіру до дитини, з метою її схилення до якого-небудь брутального поводження.

Мобінг – цькування дитини групою інших дітей.

Кардинг - вид шахрайства, при якому проводиться операція з використанням банківської

3. Вправа «Небезпека в інтернеті»

Мета: систематизувати та закріпити знання учасників та учасниць, щодо проявів кібербулінгу

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: роздатковий матеріал

Хід проведення:

Ведучий/ведуча об'єднує учасників та учасниць на дві групи та оголошує завдання. Кожна група отримує 5 стікерів з назвою виду кібербулінгу та 5 роз'яснень, завдання учасників та учасниць співвіднести назву з роз'ясненням.

Роздатковий матеріал

Флеймінг або суперечки -	обмін короткими гнівними і запальними репліками між двома чи більше учасниками/цями
Обмовлення -	розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій
Використання особистої інформації -	«зламування» поштових скриньок, серверів, сторінок у соціальних мережах з метою отримання особистої інформації та переслідування її.
Анонімні погрози -	буллери анонімно посилають смс-повідомлення або листи, які містять погрози, на месенджери або електронну пошту своєї жертви.
Кіберпереслідування -	відбуваються за допомогою мобільного зв'язку або електронною поштою. Буллери можуть довгий час переслідувати свою жертву, завдаючи образ принизливого характеру або шантажуючи будь-якими таємними фактами.
Тролінг -	розміщення в Інтернеті (на форумах, у блогах тощо) провокаційних повідомлень з метою викликати флейм, тобто конфлікти між учасниками, взаємні образи.
Хепіслепінг -	ролики які містять в собі знущання, цькування та розміщують в Інтернеті, де їх можуть переглядати тисячі людей, без згоди жертви.
Секстинг –	інтимна переписка та пересилка еротичних фото.
Грумінг -	входження в довіру до дитини, з метою її схилення до якого-небудь брутального поведіння.
Мобінг –	цькування дитини групою інших дітей.
Кардинг	- вид шахрайства, при якому проводиться операція з використанням банківської картки та її реквізитів

Після обговорення в групі учасники та учасниці озвучують співвідношення, а ведучий/ведуча з групою, коментують та доповнюють їх відповіді.

4. Правила безпечного користування Інтернетом

Мета: сформувати практичні навички уникнення потрапляння в небезпечні ситуації які виникають в мережі Інтернет

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: картки червоного та зеленого кольору

Хід проведення:

Ведучий/ведуча роздає кожному/кожній учаснику та учасниці картки двох кольорів червону та зелену. Після чого оголошує завдання: *Зараз я буду зачитувати твердження, ваше завдання уважно вислухати його та підняти картку «Так» - зелену, якщо погоджуєтесь із твердженням, «Ні» - червону, якщо не погоджуєтесь. Таким чином ми з вами опрацюємо правила безпечного користування Інтернет.*

До уваги ведучого/ведучої!

Ведучий/ведуча мають звертати увагу на всіх учасників та учасниць. Важливо обговорювати всі твердження, і ті які викликають суперечки в групі.

Твердження:

1. Намагайтеся як можна детальніше розказувати про себе. Особливо в соціальних мережах (правильна відповідь: **ні**);
2. Ніколи не відкривайте вкладення, надіслані з підозрілих і невідомих Вам адрес (правильна відповідь: **так**);
3. Пароль можна розказувати найближчим друзям, тим, кому найбільше довіряєш (правильна відповідь: **ні**);
4. Можна розміщати фото з друзями без їх дозволу (правильна відповідь: **ні**);
5. На зустріч з Інтернет-другом необхідно обов'язково іти з декількома друзями (батьками) та призначити зустріч в людному місці (правильна відповідь: **так**);
6. При реєстраціях на різноманітних чатах, форумах, он-лайн іграх краще не використовувати справжнє ім'я (правильна відповідь: **так**);
7. Копіювання чужої музики, комп'ютерних ігор та програм не є крадіжкою (правильна відповідь: **ні, це крадіжка**);
8. Всі матеріали в Інтернеті є правдивими (правильна відповідь: **ні**);
9. Не варто додавати незнайомих людей до себе в соціальну мережу (правильна відповідь: **так**);
10. Якщо ти отримав неочікуваний електронний лист, в якому тобі пропонується надзвичайно вигідна пропозиція, вірогідність того, що це шахрайство, дуже велика (правильна відповідь: **так**);
11. Потрібно завжди слідкувати за інформацією, яку Ви викладаєте в Інтернет (правильна відповідь: **так**);
12. Можна надсилати свої фото незнайомцям (правильна відповідь: **ні**);
13. Я не несу відповідальності за свої висловлювання в Інтернеті (правильна відповідь: **ні**).

5. Соціальні мережі. Правила безпечного користування

Мета: ознайомити учасників та учасниць з можливостями соціальних мереж, опрацювати правила безпечного користування соціальними мережами.

Час: 15 хв.

Необхідні матеріали: листи фліпчарту, маркери, картинки з соціальними мережами

Хід проведення:

Ведучий/ведуча об'єднує учасників та учасниць в 3 групи за методикою «Чарівного мішечка», заделегіть підготувавши 3 види картинок із логотипами соціальних мереж по яким учасники об'єднуються в підгрупи.

Ведучий/ведуча оголошує завдання учасникам та учасницям. Кожна група має прописати наступні пункти, тої соціальної мережі, яку вони отримали на картках:

Приклад

- Що це за соціальна мережа? _____
- Які особливості та плюси в користуванні? _____
- Які є ризики та небезпеки під час користування соціальною мережею? _____
- Рекомендації як безпечно користуватися соціальною мережею? _____

Учасники та учасниці представляють свої напрацювання, ведучий/ведуча коментує та резюмує інформацію. Важливо наголосити про загальні правила користування соціальними мережами.

Інформація ведучого/ведучої

- контролюйте інформацію, яку ви надаєте про себе, та розміщуєте на сторінках в соціальних мережах (прізвище ім'я, контактна інформація, адреса проживання персональні дані та інше)
- не синхронізуйте соціальні мережі з контактами у вашому телефоні;
- не варто додавати в друзі незнайомих людей;
- встановлюйте параметри конфіденційності;
- не відмічайте геолокації та місце вашого знаходження.

Пам'ятайте, все що ви робите в Інтернеті, залишається у кіберпросторі, навіть коли ми видаляємо інформацію. Це може стати джерелом для кібербулінгу.

6. Обговорення «До кого/куди звернутися якщо ви опинилися в ситуації кібербулінгу»

Мета: розповісти учасникам та учасницям про шляхи допомоги в ситуації кібербулінгу

Час: 5 хв.

Хід проведення:

Ведучий/ведуча звертаються до учасників та учасниць:

На вашу думку, до кого можна звернутися за допомогою, якщо ви опинилися в ситуації кібербулінгу?

Ведучий/ведуча приймає відповіді та роблять висновок, що в ситуації кібербулінгу важливо не замовчувати про проблему і звертатися за допомогою до: поліції (кіберполіції) за номером 102 та повідомити про кібербулінг, дорослого/дорослої кому довіряєш (це можуть бути батьки, вчитель/ка, брат/сестра та інші), психолога/ні, соціального педагога/ні, класного керівника/ці, державних та громадських організацій та на Національну дитячу «гарячу лінію» за номерами 0 800 500 225 або 116 111 (безкоштовно з мобільних) в межах України (з понеділка по п'ятницю з 12.00 до 16.00)

7. Прощання «Оплески»

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 3 хв.

Хід проведення:

Ведучий/ведуча дякує учасникам та учасницям за роботу та просить подякувати один/на одному/ній оплесками за активну участь під час заняття. Якщо є інформаційні матеріали, ведучий/ведуча роздає їх.

Заняття №8

«Як насильство впливає на нас?»

Складено:

Андрєєнкова Вероніка,
директорка департаменту
науково-методичної роботи і медіації
ГО «Ла Страда-Україна»
Мельничук Вікторія

Мета: сприяти підвищенню рівня обізнаності з питань різних видів насильства з метою розширення можливостей впізнаваності та ідентифікації випадків насильства; усвідомлювати власну самооцінку і впевненість у собі; прийняти стратегії підтримки та самодопомоги в складних ситуаціях; розвивати навички критичного мислення, порівняння, аналіз, оцінку подій; вчити висловлювати судження; розвивати емпатію, співчуття, повагу до думок інших.

Загальна тривалість: 45-60 хв.

Обладнання та необхідні матеріали: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, олівці, м'яч або м'яка іграшка, дошка, крейда, ножиці, клей, додаток.

План заняття

1. Привітання. Мета заняття
2. Гра «Що мені найбільше подобається у собі»
3. Колаж «Портрет щасливої дитини»
4. Вправа «Дерево»
5. Підведення підсумків
6. Прощання «Оплески»

Хід проведення:

1.Привітання. Мета заняття

Мета: привітати учнів та учениць, ознайомити з метою заняття.

Час: 2 хв.

2.Гра «Що мені найбільше подобається у собі»

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: м'яч або м'яка іграшка.

Ведучий/ведуча.

Давайте пограємо у гру, яка називається «Що мені найбільше подобається у собі». Ви маєте зібрати 3 і більше фактів позитивної інформації про свого/свою сусіда/сусідку. Наприклад, «Петро терплячий, він може добре відремонтувати велосипед», «Оля розумна, вона розв'язує швидко математичні задачі». Ми по черзі будемо передавати м'яч або м'яку іграшку, ті до кого потрапляє м'яч розкаже, що про свого/свою сусіда/сусідку. Гра продовжується до тих пір, доки всі не виступлять. Якщо м'яч потрапляє на підлогу, той хто, найближче до нього, бере його і продовжує вправу.

3. Колаж «Портрет щасливої дитини»

Час: 20 хв.

Необхідні матеріали: ножиці, аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, олівці, клей

Ведучий/ведуча.

Давайте об'єднаємося у 2/4 пгрупи (в залежності від кількості дітей). Кожна підгрупа створить колаж «Портрет щасливої дитини». Потім презентуйте свої напрацювання..

Запитання для обговорення:

- Чому ви вважаєте цю дитину щасливою?
- Назвіть ознаки щасливих людей.
- Що/хто заважає/перешкоджає дитині бути щасливою? Чому?
- Як насильство впливає на нас/вас? Чому?

4. Вправа «Дерево»

Мета: пошук власних ресурсів позитивного сприйняття оточуючих та навколишніх ситуацій.

Метод роботи: індивідуальна робота, обговорення.

Необхідні матеріали: роздатковий матеріал (додаток 1), маркери, ноутбук.

Хід проведення

Ведучий/ведуча пропонує учням і ученицям індивідуально виконати завдання зобразити на дереві наступне:

Корені – написати імена трьох близьких осіб, які найбільше вас підтримують та допомагають.

Зелені листки – три позитивні риси вашого характеру.

Сухі листки – три негативні риси вашого характеру.

Промінчики сонечка – три види занять/хобі, завдяки яким ви можете розслабитися та почуватися комфортно.

Після заповнення учні та учениці за бажанням презентують свої напрацювання.

До уваги ведучого/ведучої!

Цю вправу можна запропонувати учням і ученицям виконати вдома, а на наступному занятті обговорити.

5. Підведення підсумків

Мета: узагальнити, підбити підсумки та обмінятися враженнями.

Час: 5 хв.

Ведучий/ведуча.

- *Що ви сьогодні нового дізналися?*
- *Яке завдання для вас було найважчим?*
- *За кого ви сьогодні порадили?*
- *Що ви сьогодні зрозуміли?*

Якщо вам сподобалося заняття і ви дізналися щось нове, цікаве, намалюйте усміхнений смайлик, якщо було нецікаво і багато незрозумілого, то сумний смайлик.

6. Прощання «Оплески»

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 1 хв.

Ведучий/ведуча дякують учням/ученицям за роботу та просять подякувати один одному/одна одній оплесками за активну участь під час заняття.

Додаток 1

Вправа «Дерево»

Інструкція

Корені – напишіть імена трьох близьких осіб, які найбільше вас підтримують та допомагають.

Зелені листки – три позитивні риси вашого характеру.

Сухі листки – три негативні риси вашого характеру.

Промінчики сонечка – три види занять/хобі, завдяки яким ви можете розслабитися та почуватися комфортно.

Заняття №8
«Поведінка в конфлікті.
Що означає відповідальність за власну поведінку?

Розробили:
Матвійчук Марина,
Мельничук Вікторія

Мета: усвідомити способи реагування і поведінки щодо тих, хто подібний, і тих, хто відрізняється, вплив групової динаміки та тиску відносно насильницької поведінки; дати розуміння, що кожен несе відповідальність за свою поведінку, незалежно від того, що роблять інші, відмінності між відповідальністю і провиною; дати знання права дитини; розвивати чутливість до порушень прав дитини.

Загальна тривалість: 45-60 хв.

Обладнання та необхідні матеріали: матеріали: аркуші А 4, на яких написані стилі виходу з конфлікту з девізом, ручки/олівці, додаток, скотч, аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, олівці, додаток (ситуації), м'ячик, картки.

План заняття

1. Привітання. Мета заняття
2. Вправа «Комплімент»
3. Інформаційне повідомлення
4. Вправа «Девіз»
5. Гра «Армрестлінг»
6. Гра «Перехід на інший бік»
7. Обговорення ситуацій «Хто відповідальний?»
8. Підбиття підсумку заняття

Хід проведення:

1.Привітання. Мета заняття

Мета: привітати учнів та учениць, ознайомити з метою заняття.

Час: 2 хв.

2.Вправа «Комплімент»

Мета: навчитися знімати скутість обличчя за допомогою посмішки, підтримувати посмішкою, бажати добра навколишнім; створити і підтримувати позитивний емоційний фон; усувати страхи.

Час: 5 хв.

Необхідні матеріали: м'ячик.

Ведучий/ведуча.

У мене в руці м'ячик, його потрібно кидати по колу, тому/тій, хто його зловить, потрібно сказати комплімент з посмішкою. Гра продовжується, доки кожний/кожна учень/учениця не отримає комплімент.

Запитання для обговорення

- Чи посміхалися ви до інших, коли говорили комплімент?
- Як вони на це реагували?
- Скільки посмішок ви викликали?
- Вам було весело чи вам було незручно, коли ви посміхалися?
- Як ви відчували себе в той момент, коли давали комплімент, чи коли отримували?

3.Інформаційне повідомлення

Мета: ознайомити учнів/учениць з поняттям «конфлікт», різними підходами до вирішення конфліктів.

Час: 10 хв.

Ведучий/ведуча.

Мабуть кожна людина в своєму житті була учасником або учасницею конфлікту. Скажіть, будь ласка, що для вас означає слово “конфлікт”? Далі ведучий/ведуча записує на фліпчарт варіанти, які їй говорять група.

Сьогодні в літературі з конфліктології існують різні визначення конфлікту (близько 100 дефініцій). Пропоную наступне визначення поняття “конфлікт”

Конфлікт - це ситуація в якій люди (або групи людей) мають несумісні цілі та інтереси і яка супроводжується негативними емоціями і поведінкою

Ведучий/ведуча.

Слід підкреслити, що конфлікт має свій життєвий цикл:

1. Окремі особистості (групи, народи, країни) мають цілі.
2. Їхні цілі можуть бути несумісними, виключати одна одну.
3. В такому разі народжується проблема, суперечність.
4. Особа (сторона) з нереалізованими цілями почувається розчарованою і незадоволеною.

Важливо! чим значущі цілі (наприклад, основні потреби та інтереси), тим сильніші негативні почуття особи.

5. Негативні емоції (розчарування і невдоволеність) можуть викликати агресію. Змінюється внутрішнє ставлення ображених або зовнішня поведінка, що проявляється у вигляді насильства.

Важливо!

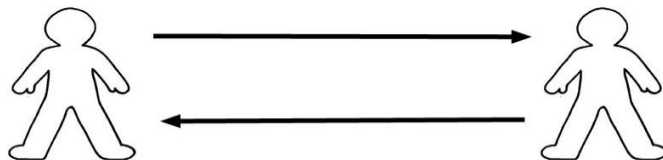
Якщо конфлікт не вирішити, він може мати вічне життя, подразнюючи та завдаючи шкоди, зникаючи і виникаючи знову. Працюючи над вирішенням конфлікту ми не лише оговрюємо причини, які його спровокували. А й зосереджуємось на власній поведінці в цій ситуації. Аналізуємо власні дії (висловлювання) які призвели до загострення ситуації та намагаємось їх скорегувати.

Результат вирішення конфлікту також залежить від того, який підхід обрала людина, щоб розв'язати конфлікт. Люди часто сприймають конфлікти як перешкоди, небезпеку, деструктивність і біль. Тому більшість людей прагне уникати конфліктів.

Проте конфлікти слід розглядати іншим, більш належним чином: конфлікти є важливим сигналом того, що децю (вже) не в порядку і має бути змінено; це шанс для розвитку і поліпшення взаємних відносин. Чи буде використано цей шанс, залежить від того, як поставитися до конфлікту. Всього існує два підходи до вирішення конфлікту: **деструктивний та конструктивний.**

Деструктивне вирішення конфлікту

Часто розбіжності між людьми перетворюються на особистий конфлікт. Різні точки зору на певні проблеми перетворюються на докори іншим людям і судження про їхній характер, наміри й мотиви. Замість того щоб звернутися до спільної проблеми, розглядають іншу людину як проблему.

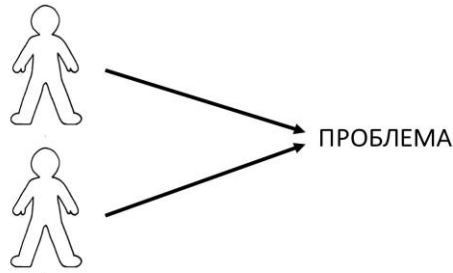

Інша людина розглядається як проблема

Часто сварка закінчується у глухому куті, з якого сторони конфлікту самі не можуть вибратися.

Конструктивне вирішення конфлікту

Конструктивно вирішувати конфлікти означає шукати рішення проблеми, не впливаючи на особистість противника. Усі учасники конфлікту беруть на себе спільну відповідальність за проблему і пліч-о-пліч шукають рішення.

Проблема визначається і вирішується спільно

Ведучий/ведуча робить висновок

Отже, конфлікти є нормальною частиною людського життя. При розв'язанні конфлікту варто враховувати його типологію та причини, які його спровокували. Проте кожен з нас може вирішувати який підхід застосувати при розв'язанні конфлікту: деструктивний чи конструктивний. Звичайно, наші негативні емоції можуть виражатися у поведінці, яка схильє до насильства. Але чи це сприятиме вирішенню проблеми? Лише позиція, де кожен з учасників розглядає саму суть проблемного питання, а не іншу сторону конфлікту, призводить до успішного його вирішення.

4.Вправа «Девіз»

Мета: навчитися визначати стилі виходу з конфлікту, розглянути та проаналізувати стилі вирішення конфлікту.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: аркуші А 4, на яких написані стилі виходу з конфлікту з девізом, ручки/олівці, додаток, листи ватману/фліпчарту, додаток 1

Ведучий/ведуча.

Зараз ви будете виконувати індивідуальну роботу. Я кожному/кожній роздам аркуші, на яких будуть написані стилі виходу з конфлікту і певні твердження. Вам необхідно з'єднати назву стилю виходу з конфлікту з твердженням який відповідає цій назві. Після виконання обговоремо.

Додаток 1

Завдання:

Необхідно з'єднати назву стилю виходу з конфлікту з твердженням який відповідає цій назві.

«Ніхто не виграє в конфлікті, тому я залишу його»	Співробітництво
«Щоб я виграв, тобі потрібно програти»	Пристосування
«Щоб кожен із нас щось виграв, кожен повинен щось програти»	Ухиляння
«Щоб я виграв, необхідно щоб і ти виграв»	Конкуренція
«Щоб ти виграв, я повинен програти»	Компромiс

До уваги ведучого/ведучої!

Після виконання завдання ведучий/ведуча вивішує на фліпчарті правильні відповіді:

• Ухиляння

«Ніхто не виграє в конфлікті, тому я залишу його»

• Компромiс

«Щоб ти виграв/виграла, я повинен/повинна програти»

• Співпраця/Співробітництво

«Щоб я виграв/виграла, необхідно щоб і ти виграв/виграла»

• Пристосування

«Щоб кожен/кожна із нас щось виграв/виграла, кожен/кожна повинен/повинна

щось програти»

• **Конкуренція**

«Щоб я виграв/виграла, тобі потрібно програти»

Довідково

Стилі вирішення конфлікту

- *Конкуренція*: людина максимально орієнтована на перемогу в конфлікті і мінімально зважає на потреби інших. Сторона конфлікту, що застосовує стиль суперництва, намагається нав'язати іншим свій варіант вирішення спірних питань. Власна перемога бачиться як поразка супротивника. Застосовується тактика тиску й погроз, робляться спроби поставити під сумнів компетентність опонентів, вишукується слабе місце в їхній аргументації, як правило, спостерігається схильність до безапеляційних заяв, негативного ставлення до тих, хто має іншу думку.
- *Співробітництво/Співпраця*: орієнтація на якнайповніше задоволення інтересів усіх учасників конфліктної ситуації. Інтереси іншої сторони визнаються частиною проблеми. Суперечності відверто обговорюються, спільно з іншою стороною наполегливо шукається розв'язання спірної проблеми. Виявляються приховані інтереси, вишуковуються резерви та ресурси для їх задоволення.
- *Ухилення*: пасивна поведінка в конфліктній ситуації, що полягає в ігноруванні проблеми або відкладенні свого втручання до «кращих часів». Це прагнення уникати гострих ситуацій і не обговорювати питання, які є предметом суперечок. Тактика присутності без ознак активного втручання, в якій особа зберігає нейтралітет і не розкриває своїх поглядів та ставлення до проблеми. Сторонам надається можливість самим зробити вибір і нести відповідальність за нього.
- *Пристосування*: жертвування інтересами справи заради підтримання й поліпшення стосунків з опонентом. Людина, яка пристосовується, намагається виглядати в очах оточення приємною, доброю, співчутливою, готовою допомогти. Вона відчуває страх перед осудом та можливістю бути знехтуваною. Проявляючи до інших знаки поваги та схвалення, людина очікує такого самого ставлення й до себе. Зазвичай вона робить усе, щоб усунути саму можливість критики, запобігти загостренню конфліктів.
- *Компроміс*: пошуки балансу взаємних поступок і надбань. Прагнучи порозумітися, сторони погоджуються на часткове задоволення своїх потреб, щоб зберегти стосунки й отримати хоча б щось. При цьому наявне підкреслення спільності інтересів. Іноді компроміс є останньою можливістю прийняти певне рішення.

Запитання для обговорення

- Який, на вашу думку, найпоширеніший стиль виходу з конфлікту? Чому?
- Який стиль враховує інтереси обох сторін?
- Чому при вирішенні конфліктів мирним шляхом важливо враховувати інтереси обох сторін?

Ведучий/ведуча робить висновок

Варто проаналізувати особистий стиль поведінки в конфлікті та як він дозволяє вам особисто успішно (а головне мирно) їх вирішувати. Чи обрана Вами тактика взаємодії з іншою стороною не є поведінкою, яка схильє до насильства? Слід також не забувати про те, що кожна людина несе відповідальність за способи вирішення конфлікту. На жаль, ми не завжди можемо впливати на іншу сторону конфлікту, її дії та вчинки. Але своїм власним прикладом ми можемо зменшити градус напруги чи звернутися за підтримкою до старших.

5. Гра «Армрестлінг»

Мета: ознайомити учнів/учениць з діями під час конфлікту.

Час: 10 хв.

Ведучий/ведуча.

Сідайте один проти одного/одна проти одної. Поставте праву/ліву руку на стіл, упершись в нього ліктем. Зчепить кисті рук з суперником/суперницею і приготуйтеся для боротьби. Увага! Ви

повинні постаратися за одну хвилину максимальну кількість разів побороти один одного. Готові? Почали!»

До уваги ведучого/ведучої!

Після закінчення боротьби ведучий/ведуча запитує рахунок у кожної пари. Перемагають не ті пари, які з усіх сил намагалися побороти одна одну, а ті, які набрали максимальну кількість очок разом. Для цього треба було піддаватися один одному/одна одній за взаємною домовленістю.

Запитання для обговорення

- Що зараз сталося? Ви боролися один проти одного, ви упиралися щосили, ви розглядали вашого партнера/партнерку як суперника/суперницю до досягнення вашої мети, ви намагалися перемогти. Ось так само ми бачимо себе в конфлікті. Ми нав'язуємо або приймаємо боротьбу, надаємо один одному/одна одній протидію, замість того, щоб об'єднатися.

- Яка була початкова інструкція? Хто зможе її повторити?

Ведучий/ведуча робить висновок

Ідеальний варіант роботи пари – це маятник. Треба було домовитися. Таким саме чином ми поводимося в конфлікті. Ми розглядаємо, тільки один і найкращий шлях вирішення проблеми – протиборство (суперництво, змагання тощо). Але навіть коли одна із сторін готова співпрацювати, вона може переконати іншу, що співпраці таки краще за протиборство. Вам вирішувати як поводитись в ситуації конфлікту.

6.Гра«Хто відповідальний?» або «Перехід на інший бік»

Мета: вчити приймати правильні життєві рішення, робити виважені вчинки замість того, щоб діяти імпульсивно; формувати почуття відповідальності за свої вчинки; ознайомити із поняттям «відповідальність», видами відповідальності; виховувати доброзичливість, людяність, тактовність і відповідальність.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: скотч.

До уваги ведучого/ведучої!

Перед початком цієї вправи ведучий/ведуча повинен розуміти поняття особистої відповідальності за вибір, який робить людина, і різницю між провиною і відповідальністю за поведінку.

Ведучий/ведуча.

Завжди є багато різних способів реагувати на будь-яку ситуацію. Об'єднайтеся у пари. Розташуйтеся один навпроти одного по різні боки межі (скотч). Якщо протягом 3 хвилин ви зможете зробити так, щоб партнер/партнерка перейшов/перейшла на ваш бік, то ви виграєте.

До уваги ведучого/ведучої!

При аналізі спочатку варто з'ясувати у тих учнів/учениць, кому вдалося виграти, яку стратегію вони використовували.

Зазвичай учні/учениці використовують три стратегії:

- вмовляння (переконання),
- примус,
- маніпуляція.

У тих учасників/учасниць, які перейшли на іншу сторону, чому вони зробили це.

Але часто більшість пар залишаються на своїх місцях, ведучий/ведуча цікавиться, що їм завадило домовитись.

Учні/учениці зазвичай бачать два варіанти вирішення цього завдання:

- а) переміг / програв;
- б) програв / програв.

Ведучий/ведуча може підказати, що існує і третій варіант: виграв / виграв (для цього необхідно помінятися місцями).

Ведучий/ведуча.

*Як реагувати на конкретну ситуацію це є індивідуальним вибором і рішенням. Наприклад, коли хтось наступить на ногу в натовпі, я можу страждати і мовчати, або можу сказати **ввічливо**:*

«Вибачте, ви стоїте на моїй нозі, чи могли б ви забрати ногу?»,

«Вибачте, чи можете ви трохи переставити ногу?»».

*Або, будете **засмучені** і скажете:*

«Ви стоїте на моїй нозі!»,

«Ви бачите, що ви стоїте на моїй нозі?»

*Або, ви можете бути **грубим**, піти у наступ і сказати:*

«Агов, поки ти не навчишся жити серед людей, повернися в пустелю, звідки ти прийшов!»

Що я кажу і як – це мій вибір.

Скажімо, я вибираю: «Вибачте, чи можете ви трохи переставити ногу?»

Чоловік, що стоїть на моїй нозі, також може відповісти різним способом.

Він може сказати: «О, вибачте, дуже шкода, я не знаю, як це вийшло».

Він також може просто пересунути ногу і нічого не сказати.

З іншого боку, він також може відповісти: «Чому ви такі чутливі?»

Або «Ну, що ж? Я ледь торкнувся твоєї ноги, і ти вже починаєш вигадувати»,

або навіть: «Ох, моя дорогенька, якщо ви настільки делікатна, не ходіть посеред натовпу людей!».

Він може бути ще більше ображати вас, і навіть штовхнути або вдарити. Те, що він обере з цього діапазону поведінки, є його відповідальністю. Звичайно, якщо я виберу спокійний підхід, то більша ймовірність того, що чоловік, що стоїть на моїй нозі, так само спокійно відповість. Але, як ми всі знаємо з досвіду, це не завжди так.

Давайте припустимо, що я вибираю спокійний підхід: «Вибачте, чи можете ви трохи переставити ногу?»,

І чоловік відповідає: «Ох, моя дорогенька, якщо ви настільки делікатна, не ходіть посеред натовпу людей!».

Я можу відповідати різними способами, від дуже скромних і ввічливих до зарозумілих. Звичайно, людина, в гніві і нечутливою реакцією, закликає до аргументів, але я можу прийняти це чи ні – це моє рішення.

Я можу відповісти: «Це не я, є делікатною, це ви є – хамом», або я також можу спокійно сказати: «Дякую, що переставили ногу».

Все залежить від мого вибору.

Інформація для ведучого/ведучої

Звичайно, коли виховуючи дітей, запитують: «Хто почав?» Але це абсолютно непотрібно і насправді контрпродуктивно. Це змушує дорослих діяти як судді, а не як педагогів-вихователів, які спрямовують дітей до розвитку особистої відповідальності за власну поведінку і розвивають свої навички прийняття рішень. Іншим недоліком підходу «хто почав» є те, що дитина не може бути притягнута до відповідальності за те, що інша дитина зробила. У будь-якому випадку кожна дитина могла б діяти інакше.

Конфліктні ситуації серед учнів/учениць – це можливість для них взяти на себе особисту відповідальність за власну поведінку. Але виокремлення лише однієї дитини, відповідальної за весь інцидент, за його/її власну поведінку та подальшу поведінку інших, перешкоджає їм винести важливий урок особистої відповідальності.

Отже, набагато розумніше, і краще для розвитку особистості, щоб вчителі розглядали ситуацію з різних точок зору (хто вибрав, яка поведінка і чи могло бути інакше; кожна дитина відповідає за власний вибір, а також за добрі і погані наслідки, які виникають з цього вибору), а не з'ясовувати, хто винен.

Існує також значна відмінність між поняттям провини та поняттям відповідальності. Орієнтація на провину має тенденцію концентруватися виключно на негативних наслідках

свого вибору /поведінки. У кращому випадку, коли учень/учениця приймає власну провину і дійсно відчуває себе винним/винною, він/вона приймає призначене покарання і буде деякий час слухняним/слухняною. У тіні залишається питання про мотив такої поведінки. Те, що учень/учениця дійсно хотів/хотіла, безумовно, важливо, тому що прагнення, бажання та потреби ніколи не є поганими. Те, що може бути неприйнятним, є засобом, за допомогою якого ми намагаємося їх досягти. Нехтуючи бажаннями та потребами учня/учениці, ми фактично кажемо, що він/вона не є важливим/важливою, що інші є більш важливими, і тому ми не поважаємо учня/ученицю і таким чином ставимо під загрозу розвиток його/її самооцінки.

7. Обговорення ситуацій.

Мета: вчити приймати правильні життєві рішення, робити виважені вчинки замість того, щоб діяти імпульсивно; формувати почуття відповідальності за свої вчинки; ознайомити із поняттям «відповідальність», видами відповідальності; виховувати доброзичливість, людяність, тактовність і відповідальність.

Час: 15 хв.

Необхідні матеріали: додаток 2 (ситуації).

Ведучий/ведуча.

Давайте об'єднаємося у 3/5 груп у залежності від кількості учнів/учениць. Кожна група отримає ситуацію. У кожному прикладі йдеться про поведінку учасника/учасниці ситуації. Ваше завдання – оцінити, яким чином кожен/кожна учасник/учасниця ситуації відповідають за свою поведінку.

Додаток 2

Ситуації

1. На перерві перед уроком географії Олег і Дмитро, учні 8 класу, грали у гру на планшетах. Павло підійшов до хлопців і почав втручатися у їхню гру. Олег попросив Павла їм не заважати. Павло не відходив і продовжував заважати, дражнитися, насміхатися з хлопців і луснув Олега по обличчю. Олег у відповідь вдарив Павла в обличчя, і між хлопцями розпалилася бійка. Дмитро намагався розтягти хлопців, але йому це не вдалося.

Яким чином Олег відповідає за свою поведінку?

Яким чином Павло відповідає за свою поведінку?

Яким чином Дмитро відповідає за свою поведінку?

На допомогу ведучому/ведучій. Варіант відповідей:

Олег міг ще раз попросити Павла їм не заважати. Також він міг пояснити які дії Павла їм заважають. Хлопець міг проговорити свої відчуття та емоції від дій Павла. Також він міг запропонувати Павлу погратися разом з ними. Олег міг запропонувати другу піти в інше місце. Також, коли Павло його вдарив міг звернутися за допомогою до вчителя (соціального педагога, психолога). Також спокійно пояснити, що Павло вчиняє неправильно. Олег міг не бити у відповідь Павла.

Павло міг спокійно відреагувати на те, що його не прийняли в гру. Також міг звести цю ситуацію на жарт. Також він міг попросити хлопців взяти і його в гру. А ще міг запитати, чому його не беруть гратися. Павло міг залишити їх в спокої і піти в інше місце. Також міг перестати дражнитися і насміхатися над хлопцями. Павло міг не бити Олега по обличчю, а сказати про свої емоції, коли його не беруть в гру.

Дмитро також міг попросити Павла їм не заважати. Також він міг запитати, чому Павло себе так з ними поводить. Дмитро міг пояснити які дії Павла їм заважають. Також можна було пояснити свої емоції від дій Павла. Також він міг запропонувати погратися разом з ними. Як варіант, коли почалася бійка Дмитро міг звернутися за допомогою до вчителя (соціального педагога, психолога).

2. Поліні розповіли друзі, що Катерина пліткує про неї та її хлопця. Дізнавшись неприємну новину, Поліна почала агресивно поводитися з Катериною – насміхатися та кепкувати над нею перед усією групою, при цьому не називаючи причину своєї агресії. Катерина терпіла насмішки у свою

адресу. Але одного разу між дівчатами завязалась дуже груба суперечка, під час якої, Катерина, не витримавши, дала Поліні ляпас.

Яким чином Поліна відповідає за свою поведінку?

Яким чином Катерина відповідає за свою поведінку?

На допомогу ведучому/ведучій. Варіант відповідей: Поліна могла запитати в друзів з чого вони взяли, що Катя про неї пліткує. Також вона могла запитати прямо в Катерини чи це правда чи ні? Можна було б уточнити, чому вона пліткує про них. Поліна могла не насміятися з Каті перед всією групою, а вести розмову наодинці. Або взагалі не звертати увагу на те, що сказали друзі про Катерину. Також, Поліна могла не вступати в суперечку, яка призвела ляпаса.

Катерина могла відразу запитати в чому причина такої поведінки Поліни. Можна було б звернутися за допомогою до когось із дорослих. Варто було б не терпіти так довго знущання. Розказати Поліні про свої почуття, які виникають в такій ситуації. Також Катерині не варто було вступати в суперечку та заспокоїтись вчасно і не давати ляпаса

3. Під кінець уроку вчителька української мови попросила учнів 7 класу дати їй номер мобільного телефону їхньої класної керівниці. Карина, не вагаючись, продиктувала номер, а вчителька повідомила класній керівниці, що учениці Дарина і Маша останнім часом не виконують домашнє завдання та просила повідомити про це їхніх батьків. Після уроку дівчата підійшли до Карини і почали словесно ображати її, називати «вискочкою» і «вчительською шестіркою», на що Карина відповідала дівчатам грубощами.

Яким чином Карина відповідає за свою поведінку?

Яким чином Даша відповідає за свою поведінку?

Яким чином Маша відповідає за свою поведінку?

Яким чином вчителька відповідає за свою поведінку?

На допомогу ведучому/ведучій. Варіант відповідей:

Катерина могла уточнити навіщо телефон вчительці. Дівчатам спокійно пояснити ситуацію і перевести все в жарт. В розмові дівчатами варто було б спокійно повідомити, що вони перетинають межу та ображають її. Катерина могла не відповідати грубощами на слова дівчат і піти в інше місце.

Даша могла підійти до вчительки сама і обговорити свою успішність. Варто було б покійно запитати в Катерини чому та дала телефон вчительці. Можна було б не ображати Катерину та зупинити суперечку.

Маша могла також сама підійти до вчительки і сказати, в чому проблема її неспішності. Можна було б спокійно запитати в Катерини чому та дала телефон вчительці. Варто було б не ображати Катерину, спокійно обговорити ситуацію. Можна було б зупинити суперечку.

Вчителька могла не просити телефон у учнів, а сама особисто звернутись до класного керівника. Можна було б на пряму запитати в дівчат в чому причина, що вони не виконують домашнє завдання. Не варто було це робити на уроці при всіх учнях в класі. Або можна було повідомити учнів навіщо їй номер телефону класного керівника.

4. Під час вихідного дня Юрій та Ілля, учні 6 класу, грали у футбол біля багатоповітрявки, в якій разом мешкають. Юрій запропонував Іллі стати на ворота і половити м'яч. Ілля погодився. Ставши на ворота, він ніяк не вдавалося зловити м'яч – хлопець постійно пропускав м'яч у ворота. Юрій почав насміятися і говорити, що Ілля «лузер», «невдаха», «мазило» тощо. Ілля, образившись, мовчки пішов до дому. На другий день, прийшовши до школи, хлопці зустрілися на другому поверсі шкільного коридору. Ілля, не говорячи нічого, починає з великою силою бити Юрія.

Яким чином Ілля відповідає за свою поведінку?

Яким чином Юрій відповідає за свою поведінку?

На допомогу ведучому/ведучій. Варіант відповідей:

Ілля міг звести все на жарт відразу. Також міг попросити Юру навчити його ловити мяч, або пограти в іншу гру. Можна було б покликати нового голкіпера. Також слід було сказати Юрі, щотой перетинає межі зі своїми образами. Можна було запропонувати обговорити ситуацію що склалась.

Розповісти про свої образи і почуття. Ілля міг попросити поради у старших, як вийти з цієї ситуації. Не варто було бити Юрія.

Юра міг запропонувати нову гру, або навчити Іллю ловити мяч. Можна було б перестати ображати друга. Також можна було запитати, чому Ілля йде до дому. А також зупинити Іллю і запитати, чому той почав його бити.

5. Сергій поведився сором'язливо та невпевнено, віддавав перевагу словам, а Ілля навпаки, був самовпевненим та агресивним хлопцем, який почав самостверджуватися в групі за рахунок Сергія. Ілля, принижуючи та цькуючи Сергія, намагався підняти свій авторитет. Він говорить образливі слова у його адресу, то спеціально наступив на ногу, то ручкою вколов в спину тощо. Сергій намагався сперечатися з Іллею і також його принизити за допомогою слів. Однак така поведінка Сергія ще більше заводила Іллю і він став поводитися більш агресивно. Потерпівши декілька днів Сергій піддався на відкриту агресію та зав'язав бійку.

Яким чином Сергій відповідає за свою поведінку?

Яким чином Ілля відповідає за свою поведінку?

На допомогу ведучому/ведучій. Варіант відповідей:

Сергій міг не спілкуватися з Іллею. Або зупинити цькування, повідомивши, що той перетинає межу. Можна було б запитати в Іллі про причини такої поведінки. Сказати про свої відчутті і емоції в цій ситуації. Сергію не варто було терпіти це і потрібно було попросити про допомогу когось із дорослих. Також можна було не ображати у відповідь і не піддаватися на агресію. Сергій міг не починати бійку, показати своїм прикладом як можна спокійно обговорити цю ситуацію

Іллі варто було б шукати інші шляхи для самоствердження (спорт, дозвілля тощо). Він міг не ображати Сергія. Також не вступати в бійку. Варто було попросити вибачення за свою поведінку.

До уваги ведучого/ведучої!

Після того, як всі п'ять ситуацій будуть прочитані, запитайте учнів/учениць, чому вони визначили відповідальність саме так. Вкажіть, що в кожній ситуації кожен/кожна учасник/учасниця були на 100 відсотків відповідальними за свою поведінку. Якщо хтось кидає виклик мені, це його/її відповідальність. Вони самі вирішують, як вони будуть себе поводити. Це моє рішення, як я буду реагувати на їх виклики.

Важливо підкреслити, що в ситуації насильства не коректно говорити спровокував або спровокувала мене до насильства. Необхідно говорити «поведінка яка може схилити до насильства».

Я можу опанувати себе, можу звести все на жарт, можу влаштувати бійку – це моє рішення. Таким чином, кожен/кожна на 100 відсотків відповідає за свій удар і за нанесення шкоди, як він/вона реагує на поведінку іншого/іншої. Насправді, питання «хто почав» не є важливим, оскільки воно визначає, хто більше, а хто менше винен. Натомість краще говорити про відповідальність за добру і погану поведінку, ніж про хороших і поганих людей.

Також варто говорити про те, що описані події можна було б зупинити на кожному з етапів, якби учасники ситуації пам'ятали про особисту відповідальність. це б дозволило не довести конфлікт до фізичного насильства.

8. Підведення підсумку заняття

Мета: узагальнити, підбити підсумки та обмінятися враженнями.

Час: 10 хв.

Необхідні матеріали: картки, маркери/фломастери/олівці.

Ведучий/ведуча.

Візьміть картки і подумайте, які з видів приниження, образ, емоцій, почуттів, на вашу думку, найважливіше викоринити з вашого життя. Запишіть їх на картках. Використовуйте стільки карток, скільки захочете. На наступному етапі станемо навколо кошика для сміття, кожен/кожна озвучить, зімне і викине свої знаки негативної поведінки, приниження, образи тощо до сміттового кошика. Тим самим ми згоджуємося викоринити їх зі свого життя.

Використанні джерела:

1. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». – К. – 2018. – 140 с.
2. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціальнопедагогічний аспект. – [Навч.-метод. посібник] / – К.: ФОП Стеценко В.В. – 2016. – 192 с.

Заняття 9.1 та 9.2. «Критичний аналіз інформації»

Розробила:
Матвійчук Марина, канд. пед. наук, викладач
кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Мета: сформувати навички критичного аналізу інформації у учнів та учениць

Тривалість: 90 хв

План заняття:

№	Вправа	Час
	Заняття 9.1.	
1.	Вправа «Що таке інформація»	25 хв.
2.	Вправа «Інформування та пропаганда»	20 хв.
	Заняття 9.2.	
3.	Вправа «Моє медіаполе»	25 хв.
4.	Вправа «Інша сторона монітору»	20 хв.

1. Вправа «Що таке інформація»

Мета: проаналізувати поняття інформація, визначити її характеристики

Метод: мозковий штурм, робота в малих групах, обговорення.

Необхідні матеріали: заготовлені картки з ознаками інформації, маркери, папір, скотч, листи фліпчарт, листи А-4, ручки.

Час для виконання: 25 хв.

Хід проведення

1. Запитайте в дітей «Що таке інформація?». Методом мозкового штурму зберіть думки групи з цього питання.
Підсумуйте та обговоріть напрацювання групи. Надайте визначення поняття «інформація».

<p>Інформація – це будь які відомості або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або в електронному вигляді ЗУ «Про інформацію»</p>
--

2. Об'єднайте учасників та учасниць в 3 малі групи. Запропонуйте кожній з груп проаналізувати дві ознаки інформації. На роботу виділіть 5 хв.

Ознаки інформації:

Адекватність – на основі отриманої інформації формується нормальний образ ситуації або людини.

Достовірність – інформація достовірна якщо віддзеркалює реальність

Актуальність – інформація важлива в даний момент часу

Об'єктивність – інформація незалежна від думки волі та бажань людини

Повнота – інформації достатньо для розуміння та прийняття рішення

Цінність – користь яку може принести інформація і як допоможе досягти мети

Доступність – здатність адресата до сприйняття інформації

3. Після роботи в малих групах запропонуйте учасникам та учасницям презентувати свої напрацювання. Обговоріть, що включає в себе кожна характеристика.

Важливо!

Важливо показати учасникам взаємозв'язок зазначених характеристик. Якщо відбувається зміни в одній характеристиці то це позначається на інших.

4. Обговоріть з групою де вони зазвичай беруть інформацію. Відповідь зафіксуйте на фліпчарті. Зазначте, що всі джерела інформації можна об'єднати у три великі групи:
- Простір – предмети і речі які нас оточують
 - Документи – інформація яка знаходиться на різних носіях (друковані та електронні)
 - Люди – знання, досвід, емоції людини.
5. Роздайте листи А-4 та попросіть їх зобразити себе в центрі аркушу. Дайте завдання: зобразити джерела отримання інформації у їхньому повсякденному житті (приклади джерел: різні види медіа, рідні, друзі, колеги, візуальна реклама тощо). Дайте 3 хвилини на виконання цього завдання.

Важливо!

Де необхідно допомогти – поставте навідні запитання:

Звідки ви отримуєте інформацію?

Яке у вас коло спілкування?

Чия думка для вас авторитетна?

Інформацію ви отримуєте на навчанні чи дорогою на на навчання?

6. Попросіть когось з учасників чи учасниць поділитися своїми думками. Обговоріть наступні питання:
- Чи завжди ми отримуємо правдиву інформацію? Чому?
 - Чи є серед наших джерел ті які можуть нами маніпулювати?
 - Які джерела інформації можуть не лише інформувати а й здійснювати пропаганду? Як їх відрізнити?
7. Підведіть групу до висновку, що кожного дня ми контактуємо з різними джерелами інформації. Наші джерела інформації можуть нас не лише інформувати про якісь події чи явища, а й здійснювати пропаганду та маніпулювати нашими думками. Сьогодні надзвичайно важливо знати різницю між такими поняттями як «інформування» та «пропаганда». А також знати основні маркери які відрізнити ці поняття.

2. Вправа «Інформування та пропаганда»

Мета: ознайомити з основними маркерами за якими можна відрізнити інформування від пропаганди.

Метод: робота в малих групах, обговорення.

Необхідні матеріали: шаблони таблиці «Інформування і пропаганда», шаблони відповідей до таблиці, клей, ножиці.

Час для виконання: 20 хв

Хід проведення

1. Заготуйте на листі фліпчарту пусті таблиці «Пропаганда і інформування» (табл.1.). На окремому листі роздрукуйте відповіді (табл. 2.). Подбайте про те, щоб відповіді були нарізані на маленьких листочках.

Таблиця 1

Маркери	Інформування	Пропаганда
На кого спрямована		
Доля чого		
Спрямована на		

інформування чи почуття?		
Які емоції чи ефект викликає?		
Які методи використовує?		
Яке ставлення до предмету, про який йде мова?		
Який тип інформації?		
Результат для аудиторії		

Таблиця 2

Аудиторія (жителі села/міста/країни, певна група: пенсіонери, студенти, виборці та ін.)	Аудиторія (жителі села/міста/країни, певна група: пенсіонери, студенти, виборці та ін.)
Передати	Нав'язати
Загальну обізнаність людини	Людські емоції і почуття
Обізнаність, інтерес, вивчення	Гордість, почуття приналежності до чогось, бажання діяти, ненависть, страх, жах.
Описання, передача, відображення, порівняння	Образа, перебільшення, переключення уваги, свідчення «авторитетних» людей, підтасовка актів, маніпуляція символами та стереотипами, постійне повторення

- Об'єднайте учасників і учасниць в малі групи. Запропонуйте віднайти відповідність між змістом таблиці та відповідями. Відведіть на роботу 3 хвилини.
- Після завершення запропонуйте разом перевірити правильність виконання завдання (табл. 3.). Обговоріть з учасниками кожен із пунктів таблиці.

Таблиця 3

Маркери	Інформування	Пропаганда
На кого спрямована	Аудиторія (жителі села/міста/країни, певна група: пенсіонери, студенти, виборці та ін.)	Аудиторія (жителі села/міста/країни, певна група: пенсіонери, студенти, виборці та ін.)
Доля чого	Передати	Нав'язати
Спрямована на інформування чи почуття?	Загальну обізнаність людини	Людські емоції і почуття
Які емоції чи ефект викликає?	Обізнаність, інтерес, вивчення	Гордість, почуття приналежності до чогось, бажання діяти, ненависть, страх, жах.
Які методи використовує?	Описання, передача, відображення, порівняння	Образа, перебільшення, переключення уваги, свідчення «авторитетних» людей, підтасовка актів, маніпуляція символами та стереотипами, постійне повторення
Яке ставлення до предмету, про який йде мова?	нейтральне	Позитивне, негативне
Який тип інформації?	Точна, повна, відкрита	Неточна, часткова, прихована
Результат для аудиторії	обізнаний	Залучений до дій, зміна поглядів, викривлення світогляду

Після закінчення перевірки запитайте в групи:

- Чи виникли у вас складнощі при виконанні цього завдання?
- Чи були суперечливі моменти? Чому вони виникли?

4. Разом з групою сформулюйте спільне твердження, що таке «інформування» та «пропаганда»

Інформування – інформує, роз’яснює, АЛЕ: не дає готових рішень.

Пропаганда – інформує, роз’яснює, переконує, АЛЕ: компрометує, маніпулює.

5. Підведіть групу до висновку, що кожна людина сприймає інформацію по-різному, й один і той же меседж можна по-своєму пояснити. Не знаючи маркерів і практичних інструментів, які допоможуть розрізнити інформування та пропаганду, ми не зможемо правильно їх ідентифікувати. Оскільки сьогодні мас-медіа створюють багато інформаційних продуктів, варто в першу чергу, навчитись аналізувати медіаінформацію. Розпочати цей процес необхідно з визначення власного медіаполя.

3. Вправа «Моє медіаполе»

Мета: проаналізувати власні медіаконтакти.

Метод: індивідуальна робота, обговорення

Необхідні матеріали: листи А-4, ручки, проектор, екран, РР презентація.

Час для виконання: 25 хв.

Хід проведення

1. Роздайте учасникам і учасницям листи А-4 на яких зображена людина в середині. Запропонуйте з переліку (який буде на слайді) вибрати ті джерела медіа, якими вони користуються протягом дня.

Інтернет	Радіо	Газети/журнали	Телебачення	Нові медіа
Новини	Новини	Новини	Новини	Фейсбук
Просвітницькі сайти	Авторські передачі	Суспільно-політичні	Фільми	Інстаграм
Музика	Інтервю	Професійні	Розважальні передачі	Твітер
Фільми	Бесіди	Для дому	Ток-шоу	Телеграм
Розважальний контент	Розважальні передачі	Наукові	Просвітницькі	Вконтакте
	Музика	Хоббі	Політика	Електронна пошта
		Розважальні	Спорт	Музика

2. Далі попросіть розподілити 24 години між тими видами медіа, які вони визначили. (наприклад: скільки годин іде на соціальні мережі, які саме, скільки годин на серіали і так далі). Упевніться, що учасники і учасниці зрозуміли суть завдання, а також приділіть достатньо часу, щоб заповнити форми і провести дискусію.

Важливо!

У цій вправі важлива сама дискусія і стимуляція до критичного мислення учасників, тому приготуйтеся бути уважним до відповідей учасників, помічайте цікаві ідеї і фасилітуйте розмову в продуктивному напрямку, без оцінок думок або критики тих чи інших медіаканалів.

3. Попросіть охочих поділитися своїми напрацюваннями. Обговоріть наступні питання:

- Чи побачили ви щось нове коли візуалізували своє медіаполе?
- Чи багато/мало часу ви приділяєте медіа?
- Які медіа переважають?
- Чи той контент, який ви споживаєте допомагає навчанню? Чи він є більш розважальним?
- Чи хотіли б ви щось змінити у своїх контактах з медіа?

4. Запропонуйте кожному і кожній обрати ТОП-3 меїдаканали, з якими вони контактують постійно. На роботу виділіть 2 хвилини. Опісля, попросіть бажаючих озвучити свої результати.

Важливо!

Не давайте оцінку самим каналам інформації. Озвучена інформація це питання індивідуальних вподобань. Варто це поважати.

5. Запитайте учасників та учасниць, чому саме ці канали посіли ТОП місця. Що в них є привабливого, за якими критеріями їх обирають.
6. Підведіть групу до висновку, що ми з вами по-різному обираємо свої джерела інформації і по-різному реагуємо на них – і це нормально, тому що в кожного свої пріоритети, інтереси і потреби. А час, який ми приділяємо тим чи іншим видам медіа, часто залежить від способу нашого життя. Головне тут, щоб канали інформації, які ми обираємо, відповідали нашим потребам в інформації, щоб ми отримували інформацію про ті важливі для нас питання, які безпосередньо впливають на наше життя, і щоб у нас вистачало часу на них передусім.
7. Зазначте, що переважна більшість дітей та молоді надають перевагу новим каналам медіа, а саме соціальним мережам. Оскільки ці канали достатньо нові і стрімко розвиваються, не завжди діти обізнані в ризиках, які містять соціальні мережі.

4. Вправа «Інша сторона монітору»

Мета: визначити ризики, які можуть очікувати на користувачів соціальних мереж.

Метод: мозковий штурм, обговорення, робота в малих групах.

Необхідні матеріали: маркери, листи фліпчарту, 2 тенісні м'ячі.

Час для виконання: 20 хв.

Хід проведення

1. Озвучте учасникам та учасницям статистику користування соціальними мережами в Україні.

25,59 мільйона українців користуються мережею інтернет, що становить 58% населення країни.

Таку інформацію оприлюднило міжнародне агенство "We are social", що спеціалізується на дослідженнях в сфері медіа, у звіті "Digital in 2018".

За даними звіту, в Україні проживає 44,12 млн осіб. 25,59 млн з них користуються інтернетом, що становить 58% населення.

Мобільним інтернетом користуються 18,7 млн українців - це 42% населення.

Соціальними мережами користуються 29% жителів України – 13 млн осіб. З них за допомогою мобільного телефону у соцмережі виходять 22% населення - 9,5 млн.

<https://marketer.ua/ua/social-network-of-ukraine-how-did-the-statistics-change-until-2018/>

2. Запропонуйте групі методом мозкового штурму разом визначити позитив і ризики користування соціальними мережами. Якщо в групі виникають труднощі з цим питанням, можете шляхом запитань виводити на представлені нижче позиції.

Позитив	Ризики
Інформація корисна і нова	Відсутність наслідків
Комунікація з друзями	Зникає емпатія
Заробіток	Шахрайство
Навчання	Зниження самооцінки

Мотивація до змін	Кібербулінг
Нові друзі та знайомства	Хейтинг
Можливість зберігати спогади	Витрати часу
Групи за інтересами	Небезпечні ігри/квести
Підвищення самооцінки	Втрата реальності
Спілкування з зірками видатними людьми	Залежність
Пізнавальна діяльність	Депресія
Пошук роботи	Комплекс неповноцінності
	Конфлікти
	Ідеалізація життя
	Неякісний контент
	Незадоволеність своєю зовнішністю

3. Об'єднайте учасників у 2 команди. Попросіть команди стати одна навпроти одної на відстані 3 метри. Гравці стоять якомога ближче один до одного та тримають руки за спиною.

Поясніть правила:

- Ця гра є змаганнями між командами. За своїми спинами команда тримає м'яч, який передає один одному.
- Протягом 30 секунд команди передають м'яч. Можете задля позитивної атмосфери і для того, щоб відволікти команди запропонувати під час передачі м'яча співати куплет якоїсь пісні.
- Після слова тренера/-ки «Стоп» м'яч має залишитись у когось із гравців.
- Команди мають здогадатися у кого з гравців м'яч і навпаки. Команда, яка вгадала перша отримує 1 бал.

Зіграйте ще 2-3 раунди.

Обговорення:

- Про що ця гра?
- Як ви намагалися вгадати в кого м'яч?
- Що видавало гравців у яких був м'яч?
- Чи можемо ми через акаунт людини точно знати що вона є шахраєм?
- Що ви чули про шахрайство чи злочини в соціальних мережах?
- Як ви можете захистити себе від шахрайства соціальних мережах?

4. Запропонуйте групі прослухати інформацію про злочини в соціальних мережах.

Інформація для тренера/-ки

Останнім часом в Україні набуває новий вид шахрайства через соціальні мережі – це шантаж дітей через фото приватного характеру. Схема наступна: незнайома людина (хлопець чи дівчина) додається в друзі, знайомиться, ініціює довготривале довірливе спілкування, надсилає свої світлини і просить вас надсилати свої інтимні фото. Через певний момент він/вона починає вас шантажувати. Вимога – перекинути на рахунок кошти, або ваші фото з'являться в мережі інтернет.

Також до злочинів в соціальних мережах відносять: кібербулінг, оприлюднення персональних даних, заволодіння коштів під виглядом продажу певного товару чи послуги.

5. Об'єднайте учасників та учасниць у 4 групи і запропонуйте виробити правила використання соціальних мереж

- 1 група – правила налаштування власного акаунту
- 2 група – правила безпечної поведінки в соціальних мережах
- 3 група – вимоги до власного акаунту (що постити)
- 4 група – де шукати допомоги в разі виникнення певних проблем

Можливі правила:

Не писати про майбутні поїздки

Не заповнювати всі поля профілю

Не переходити за сумнівними посиланнями

Не ставити геотеги свого місця проживання/ навчання/місць де часто буваєте

Дізнаватися більше інформації про людину яка «стукає» в друзі

Повідомляйте батьків про зустрічі з друзями з інтернету. Не ходіть на такі зустрічі наодинці

Мати надійний пароль

Бути уважним, що поширює на своїй сторінці

Обговорити з батьками/друзями ризики соціальних мереж

Не виставляйте дорогі покупки

Не надсилайте свої інтимні фото навіть в особистих повідомленнях

Тренер/тренеркаінформує:

Національна дитяча «гаряча лінія» працює за номером 0-800-500-225

Зверніть увагу! Цей номер є безкоштовним з усіх телефонів в Україні – з мобільних і стаціонарних. Навіть, коли так трапляється, що на рахунок немає грошей (або мінус), то на дитячу «гарячу лінію» ви все одно зможете додзвонитися. Також у НДГЛ є й короткий номер – 116111. Він безкоштовний для абонентів мобільних операторів Київстар, Лайф, Водафон.

Основними принципами роботи Національної дитячої «гарячої лінії» є анонімність і конфіденційність. Це означає, що ніхто не дізнається про ваш дзвінок і про те, що ви розповіли консультантові/консультантці (звичайно, якщо ви самі не виявите бажання). Ця розмова залишиться тільки між вами та консультантом, з яким ви розмовляли. Визначити ваш номер телефону також ніхто не зможе і не буде цього робити.

Ця гаряча лінія для дітей і про дітей, тобто сюди можуть телефонувати як діти, так і дорослі.

Список використаної літератури

1. Навчання медіаграмотності громадян. Посібник для тренерів. <http://www.aup.com.ua/posibnik-dlya-treneriv-ne-potoni-v-infor/>
2. Матвійчук М.М. Практикум з основ медіаграмотності фахівців педагогічної та соціальної сфери. Черкаси, 2016. 192 с.

Інструктивно-методичні рекомендації до проведення анкетування «Вимір насильства» серед учнів та учениць 5-11 класів

Матеріал адаптовано:

*Андрєєнковою Веронікою,
директоркою департаменту
науково-методичної роботи
та медіації ГО «Ла Страда-Україна»;
Флярковською Ольгою Василівною,
начальницею відділу
наукового та навчально-методичного
забезпечення змісту позашкільної освіти
та виховної роботи,
кандидата педагогічних наук,
старшим дослідником*

Мета анкетування – отримати достовірні дані щодо рівня поширеності насильства в учнівському середовищі та жорстокого поводження з дітьми та ступеня їх обізнаності щодо видів насильства та методів реагування на насильницькі дії.

Завдання:

- з'ясувати повторюваність проявів насильства над однією особою;
- з'ясувати де саме і від кого дитина в переважній більшості потерпає від насильства;
- з'ясувати які види насильства найбільш поширені;
- виявити до кого дитина, постраждала від насильства, спостерігач насильницьких дій зверталась; якщо не зверталась, то чому; чи знає куди звертатись;
- виявити кількість свідків/спостерігачів насильства;
- з'ясувати чому свідки/спостерігачі насильства не реагували;
- виявити як вчителі та інші дорослі реагують на випадки насильства;
- виявити хто вчиняє насильство;
- виявити у дітей схильність до проявів насильства.

Анкета є анонімною та конфіденційною.

З метою виміру проявів насильства над дітьми в класі та закладі освіти в цілому та відповідного реагування на отримані результати, рекомендовано проводити анкетування двічі за період навчального року (у вересні та квітні).

За результатами анкетування класний керівник, психолог, соціальний педагог, адміністрація закладу освіти складає відповідний план заходів по роботі з учнівським колективом.

Педагог, який проводить анкетування має бути готовим до особистих звернень дітей, які постраждали від насильства, скоїли його або стали спостерігачами.

Узагальнена інформація про результати анкетування, а саме, про стан насильства над дітьми, доводиться до батьків учнів та учениць.

Важливо пам'ятати, що у переважній більшості випадків, як постраждали від насильства, кривдники так і спостерігачі відмовляються говорити про те, що вони є учасниками цього негативного явища. Тому потрібно анкетування проводити в сприятливій обстановці. Спочатку провести ряд бесід щодо того, які почуття переживають постраждалі від насильства, спостерігачі, кривдники. Зазначити, що визнати себе постражданою особою не означає визнати свою слабкість чи неспроможність. Розповісти про важливість реагування на ситуацію насильства. Наголосити, що це негативне явище можна подолати розпочинаючи із формування власної ненасильницької поведінки та об'єднавши зусилля.

Повідомити, що відповіді не будуть оприлюднено і ніхто не зможе дізнатися хто і як саме відповідав, *наголосивши на конфіденційності*. Таким чином налаштувати респондента на те щоб респондент готовий був до співпраці.

Інструктаж проводиться у довільній, зручній для педагога та респондентів формі.

Опитування респондентів здійснюється методом on-line шляхом заповнення Google-форм⁴.

⁴ Інструкцію із створення анкети в Google-форм розміщено в додатку 1

Анкета для опитування учнів та учениць

Шановні друзі! Сьогодні Ви берете участь у дослідженні проблеми насильства, булінгу, жорстокого поводження з дітьми.

Просимо Вас відповісти на всі запитання. Уважно прочитайте запитання і оберіть ту відповідь, яка найбільше відповідає Вашій думці.

Це опитування є анонімним, тому вказувати своє прізвище та ім'я не потрібно. Результати опитування будуть використані в узагальненому вигляді.

1. Як би Ви визначили ставлення одне до одного у Вашому класі (оберіть тільки один варіант відповіді)?

- О дружнє;
- О доброзичливе;
- О кожен сам за себе;
- О байдуже;
- О вороже.

2. На Вашу думку, ознаками насильства є (можете обрати кілька варіантів відповідей):

- застосування фізичної сили з метою заподіяння людині болю, дискомфорту, приниження його гідності;
- жарти у доброзичливій формі;
- принизливі погляди, образливі рухи тіла, міміка обличчя, ігнорування;
- ненавмисний поштовх;
- образливі дії, приниження по відношенню до Вас в мережі Інтернет;
- образливі дії, приниження по відношенню до Вас через те, що Ви дівчинка;
- образливі дії, приниження по відношенню до Вас через те що Ви хлопчик;
- навмисне пошкодження одягу чи особистих речей, вимагання грошей;
- бездіяльність однієї людини стосовно іншої, яка потребує допомоги;
- образливі і принижуючі висловлювання щодо наявності захворювання або будь-якої іншої вади;
- дотримання дисципліни;
- інше, що саме _____.

3. Як Ви ставитеся до проявів насильства (оберіть тільки один варіант відповіді)?

- О вважаю, що будь-яке насильство є неприпустимим;
- О позитивно, якщо це самозахист;
- О можливе за певних обставин;
- О байдуже, якщо це мене не стосується;
- О не маю думки з цього приводу.

4. Чи виникала у Вас тривога протягом останніх кількох місяців/півроку, щодо проявів грубості та/або насильницьких дій з боку ваших однолітків по відношенню до вас (оберіть тільки один варіант відповіді)?

- О ніколи;
- О іноді;
- О постійно.

5. Чи виникала у Вас тривога протягом останніх кількох місяців/півроку, щодо проявів грубості та/або насильницьких дій з боку ваших однолітків по відношенню до вас в мережі Інтернет (оберіть тільки один варіант відповіді)?

- О ніколи;
- О іноді;
- О постійно.

6. Чи виникала у Вас тривога за останні кілька місяців/півроку, що будь-хто з дорослих може проявити грубість чи насильницькі дії щодо Вас (на вулиці, вдома, в школі, в транспорті, в мережі Інтернет тощо), (оберіть тільки один варіант відповіді)?

- О ніколи;
- О іноді;
- О постійно.

7. Чи стикалися Ви з випадками насильства протягом останніх кількох місяців/півроку (можете обрати кілька варіантів відповідей)?
- так, до мене застосовувалось насильство;
 - так, я вчиняв насильство до інших людей;
 - так, я спостерігав(ла) випадки насильства, але особисто в них участі не брав(ла);
 - ні, ніколи з такими випадками не стикався(лася).
8. Чи були вчинені насильницькі дії щодо Вас протягом останніх кількох місяців/півроку (оберіть тільки один варіант відповіді)?
- за останні кілька місяців/півроку цього не було;
 - це було один-два рази;
 - це відбувається кілька разів на місяць;
 - це відбувається кілька разів на тиждень;
 - це відбувається щодня;
9. Якщо Ви піддавалися насильству, то де саме і з боку кого (можете обрати кілька варіантів відповідей):
- від батька;
 - від матері;
 - від брата, сестри, інших родичів;
 - у громадських місцях (від незнайомих людей);
 - під час відвідування гуртка від ровесників;
 - під час відвідування гуртка від педагогів;
 - у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) від ровесників;
 - у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) від старших учнів та учениць;
 - у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) від учителів;
 - у школі від інших працівників;
 - в мережі Інтернет від однолітків;
 - в мережі Інтернет від незнайомих;
 - за останні кілька місяців цього не було;
 - інше, а саме _____.
10. Яке насильство Ви пережили з боку інших осіб за останні кілька місяців/півроку (можете обрати кілька варіантів відповідей)?
- удари рукою, ногою, за допомогою будь-яких предметів, поштовхи, стусани, потиличники, укуси, викручування рук, заламування пальців, примус залишатися в будь-якій незручній або принизливій позі, удушення тощо;
 - образливі прізвиська, висміювання, відмова від спілкування, недопущення в групу, гру, на спортивне заняття або інший захід тощо;
 - висловлювання і утиски сексуального характеру тощо;
 - псування або відбирання майна, одягу, грошей, шкільного приладдя, особистих речей, телефонів тощо;
 - упереджене ставлення на підставі національності, статі, сексуальної орієнтації, зовнішнього вигляду, релігійної приналежності, наявності захворювання тощо;
 - образливі дії, приниження по відношенню до Вас в мережі Інтернет;
 - за останні кілька місяців цього не було;
 - інше, що саме _____.
10. Якщо Ви піддавалися насильству в школі, в якому місці було скоєно насильство (можете обрати кілька варіантів відповідей)?
- на дитячому майданчику чи спортивному майданчику (під час перерви);
 - на коридорах чи сходах;
 - у класі (коли вчитель був присутній);
 - у класі (коли вчитель був відсутній);
 - у туалеті;
 - у спортивному залі чи роздягальні;
 - у шкільній їдальні;
 - по дорозі до школи або зі школи;
 - у шкільному автобусі;

- у будівлі школи;
- за будівлею школи;
- в мережі Інтернет під час дистанційного навчання;
- за останні кілька місяців цього не було;
- інше, що саме _____.

11. Якщо Ви піддавалися насильству, до кого Ви зверталися (можете обрати кілька варіантів відповідей)?

- звертався(лася) за підтримкою до батьків та інших родичів;
- звертався(лася) за підтримкою до друзів;
- звертався(лася) за підтримкою до шкільного психолога;
- звертався(лася) за підтримкою до соціального педагога, класного керівника, вчителя тощо;
- звертався(лася) за підтримкою до медіатора;
- вчиняв(ла) опір самостійно (фізично, словесно тощо);
- звертався(лася) до поліції;
- звертався(лася) на Національну гарячу лінію для дітей та молоді (за номером 0-800-500-225 або 116 111; через соціальні мережі: Instagram – childhotline_ua; Telegram – CHL116111; Facebook – @childhotline.ukraine (безкоштовно зі стаціонарного та мобільного, анонімно, цілодобово));
- ігнорував(ла) насильство, не зверталась ні до кого;
- за останні кілька місяців цього не було;
- інше, що саме _____.

12. Якщо Ви піддавалися насильству і змирилися з таким відношенням до Вас тому, що (можете обрати кілька варіантів відповідей):

- не було до кого звернутися;
- не знав(ла) до кого звернутися;
- боявся(лася) нових випадків насильства;
- вже звик(ла) до таких відносин до себе;
- не знав(ла), що то було насильство;
- з цим повинні розбиратися дорослі, а не я;
- не думаю, що це дало б якийсь результат;
- я не піддавався(лася) насильству;
- інше, що саме _____.

13. Якщо Ви були свідком насильства, то які дії ви вчинили у відповідь (можете обрати кілька варіантів відповідей)?

- звертався(лася) за підтримкою до батьків та інших родичів;
- звертався(лася) за підтримкою до друзів;
- звертався(лася) за підтримкою до психолога;
- звертався(лася) за підтримкою до соціального педагога, класного керівника, вчителя тощо;
- звертався(лася) за підтримкою до медіатора;
- вчиняв(ла) опір самостійно (фізично, словесно тощо);
- звертався(лася) до поліції;
- звертався(лася) на Національну гарячу лінію для дітей та молоді (за номером 0-800-500-225 або 116 111; через соціальні мережі: Instagram – childhotline_ua; Telegram – CHL116111; Facebook – @childhotline.ukraine (безкоштовно зі стаціонарного та мобільного, анонімно, цілодобово));
- ігнорував(ла) насильство, ні до кого не звертались;
- проявляв(ла) агресивну поведінку (дії, слова) до агресора;
- я не був(ла) свідком насильства упродовж останніх кількох місяців;
- інше, що саме _____.

14. Ви були свідком насильства, та не реагували на насильство тому що (можете обрати кілька варіантів відповідей):

- не було до кого звернутися;
- боявся(лася) стати жертвою;

- вважаю, що насильство можна застосовувати до інших;
- то не моя справа;
- цей учень/учениця на це заслуговує;
- з цим мають розбиратися дорослі, а не я;
- не думаю, що мої дії дали б якийсь результат;
- я не був(ла) свідком насильства упродовж останніх кількох місяців;
- інше, що саме _____.

15. Як часто ви були свідками/спостерігали насильство за останні кілька місяців/півроку (оберіть тільки один варіант відповіді)?

- за останні кілька місяців/півроку цього не було;
- це було один-два рази;
- це відбувається кілька разів на місяць;
- це відбувається кілька разів на тиждень;
- це відбувається щодня;
- за останній місяць цього не було.

16. Яке насильство Ви вчиняли до інших осіб (можете обрати кілька варіантів відповідей)?

- удари рукою, ногою, за допомогою будь-яких предметів, поштовхи, стусани, потиличники, укуси, викручування рук, заламування пальців, примус залишатися в будь-якій незручній або принизливій позі, удушення тощо;
- образливі прізвиська, висміювання, відмова від спілкування, недопущення в групу, гру, на спортивне заняття або інший захід тощо;
- висловлювання і утиски сексуального характеру тощо;
- псування або відбирання майна, одягу, грошей, шкільного приладдя, особистих речей, телефонів тощо;
- упереджене ставлення на підставі національності, статі, сексуальної орієнтації, зовнішнього вигляду, релігійної приналежності, наявності захворювання тощо;
- образливі дії, приниження по відношенню до інших в мережі Інтернет;
- я не вчиняв(ла) насильства;
- інше, що саме _____.

17. Чи вчиняли Ви за останні кілька місяців насильницькі дії щодо інших людей (оберіть тільки один варіант відповіді)?

- за останні кілька місяців/півроку цього не було;
- це було один-два рази;
- це відбувається кілька разів на місяць;
- це відбувається кілька разів на тиждень;
- це відбувається щодня.

18. Якщо Ви вчиняли насильство, то де саме і до кого (можете обрати кілька варіантів відповідей)?

- за останні кілька місяців цього не було;
- до батьків;
- до брата, сестри інших родичів;
- у громадських місцях до незнайомих людей;
- під час відвідування гуртка до вихованців;
- під час відвідування гуртка до педагогів;
- у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) до учнів або учениць;
- у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) до педагогів;
- у школі до інших працівників;
- в мережі Інтернет до інших;
- інше, а саме _____.

Дякуємо за співпрацю!

Ключ до питань анкети

1. Як би Ви визначили ставлення одне до одного у Вашому класі

Мета: з'ясувати взаємостосунки в колективі та оцінка учнем колективу в якому він знаходиться.

2. На Вашу думку, ознаками насильства є

Мета: з'ясувати обізнаність дітей щодо проявів насильства, чи розуміють різницю між насильством та ненасильством.

Ствердна відповідь на пункти:

- застосування фізичної сили з метою заподіяння людині болю, дискомфорту, приниження його гідності;
- принизливі погляди, образливі рухи тіла, міміка обличчя, ігнорування;
- образливі дії, приниження по відношенню до Вас в мережі Інтернет;
- образливі дії, приниження по відношенню до Вас через те, що Ви дівчинка;
- образливі дії, приниження по відношенню до Вас через те що Ви хлопчик;
- бездіяльність однієї людини стосовно іншої, яка потребує допомоги;
- образливі і принижуючі висловлювання щодо наявності захворювання або будь-якої іншої вади;

означає, що учень/учениця розуміє, що таке насильство.

3. Як Ви ставитесь до проявів насильства?

Мета: з'ясувати ставлення до проявів насильства.

Ствердна відповідь на пункти

- позитивно, якщо це самозахист;
- можливе за певних обставин, байдуже, якщо це мене не стосується, з цих відповідей ми дізнаємося скільки дітей допускають думку про те, що насильство це норма, а також може вказувати, що учень/учениця схильні до насильства;
- не маю думки з цього приводу - *може вказувати що учень/учениця не бажає правдиво відповідати або не хоче відповідати взагалі.*

4. Чи виникала у Вас тривога за останні кілька місяців/півроку, що однолітки будуть проявляти грубість чи насильницькі дії щодо Вас?

Мета: з'ясувати тривожність щодо власної безпеки у закладі освіти, вдома.

Ствердна відповідь на пункти:

- ніколи - *це є нормою;*
- іноді або постійно - *може свідчити про те що учень/учениця страждають від насильства або про підвищену тривожність та про те, що учневі/учениці потрібна допомога психолога.*

5. Чи виникала у Вас тривога протягом останніх кількох місяців/півроку, щодо проявів грубості та/або насильницьких дій з боку ваших однолітків по відношенню до вас в мережі Інтернет

(Див. попередню)

6. Чи виникала у Вас тривога за останні кілька місяців/півроку, що будь-хто з дорослих може проявити грубість чи насильницькі дії щодо Вас (на вулиці, вдома, в школі, в транспорті, в мережі Інтернет тощо

(Див. попередню)

7. Чи стикалися Ви з випадками насильства протягом останніх кількох місяців?

Мета: з'ясувати скільки дітей можуть сказати про те, що він/вона є постраждалою, кривдником(цею), спостерігачем.

Ствердна відповідь на пункти:

- так, до мене застосовувалось насильство – *учень/учениця є постраждалою особою;*
- так, я вчиняв(ла) насильство до інших людей – *учень/учениця є кривдником(цею);*
- так, я спостерігав(ла) випадки насильства, але особисто в них участі не брав(ла) – *учень/учениця є спостерігачем;*
- ні, ніколи з такими випадками не стикався(лася) - *може вказувати, що учень/учениця не бажає правдиво відповідати або є жертвою, кривдником чи спостерігачем, але за якихось причин не хоче/боїться про це говорити.*

8. Чи були вчинені насильницькі дії щодо Вас протягом останніх кількох місяців/півроку?

Мета: з'ясувати відсоток дітей, які страждають від насильства.

Якщо буде отримано ствердні відповіді на пункти - це було один-два рази; це відбувається кілька разів на місяць; це відбувається кілька разів на тиждень; це відбувається щодня - педагогу необхідно звернутися до шкільного психолога, соціально педагога, з метою розробки подальших кроків роботи

з класним колективом щодо виявлення дитини/дітей які страждають від насильства та подальшої роботи з ними.

9. Якщо Ви піддавалися насильству, то де саме і з боку кого

Мета: з'ясувати вид насильства (домашнє, булінг, насильство в громадських місцях)

- Можливі прояви домашнього насильства покажуть схвальні відповіді на пункти: від батька; від матері; від брата, сестри, інших родичів;
- Можливі прояви булінгу покажуть схвальні відповіді на пункти: під час відвідування гуртка від ровесників; під час відвідування гуртка від педагогів; у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) від ровесників; у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) від старших учнів та учениць; у школі (в тому числі під час дистанційного навчання) від учителів; у школі від інших працівників; в мережі Інтернет від однолітків;
- Можливі прояви насильства в Інтернет просторі покажуть схвальні відповіді на пункти: в мережі Інтернет від незнайомих;
- Можливі прояви насильства покажуть схвальні відповіді на пункти: у громадських місцях (від незнайомих людей).

10. Яке насильство Ви пережили з боку інших осіб за останні кілька місяців/півроку

- Можливі прояви фізичного насильства покажуть схвальні відповіді на пункти: удари рукою, ногою, за допомогою будь-яких предметів, поштовхи, стусани, потиличники, укуси, викручування рук, заламування пальців, примус залишатися в будь-якій незручній або принизливій позі, удушення тощо.
- Можливі прояви психологічного насильства/ булінгу покажуть схвальні відповіді на пункти: образливі прізвиська, висміювання, відмова від спілкування, недопущення в групу, гру, на спортивне заняття або інший захід тощо.
- Можливі прояви сексуального насильства/ булінгу покажуть схвальні відповіді на пункти: висловлювання і утиски сексуального характеру тощо.
- Можливі прояви економічного насильства/ булінгу покажуть схвальні відповіді на пункти: псування або відбирання майна, одягу, грошей, шкільного приладдя, особистих речей, телефонів тощо.
- Можливі прояви дискримінації/ булінгу покажуть схвальні відповіді на пункти: упереджене ставлення на підставі національності, статі, сексуальної орієнтації, зовнішнього вигляду, релігійної приналежності, наявності захворювання тощо.
- Можливі прояви кібербулінгу покажуть схвальні відповіді на пункти: образливі дії, приниження по відношенню до Вас в мережі Інтернет.

11. Якщо Ви піддавалися насильству в школі, в якому місці було скоєно насильство?

Мета: виявити найнебезпечніше місце в школі для дитини

12. Якщо Ви піддавалися насильству, до кого Ви зверталися?

Мета: з'ясувати до кого учні/учениці готові/і чи готові взагалі звернутися у разі ситуації насильства

13. Якщо Ви були свідком насильства, то які дії ви вчинили у відповідь?

Мета: з'ясувати чи знають учні/учениці до кого можуть звернутися у ситуації насильства і скільки учнів/учениць готові реагувати на насильство.

З метою запобігання проявам насильства педагог має спрямовувати свою діяльність саме на роботі із свідками насильства.

14. Ви були свідком насильства та не реагували на насильство тому що?

Мета: з'ясувати причини чому учні/учениці не реагують на насильство.

Ствердна відповідь

- не було до кого звернутися; боявся(лася) стати жертвою - *може свідчити, що учень відчуває безпорадність, розгубленість, страх; не володіє знаннями до кого можна звернутися;*
- вважаю, що насильство можна застосовувати до інших; цей учень на це заслуговує - *може свідчи ти, що учень/учениця схильний(на) до насильства;*
- то не моя справа; з цим мають розбиратися дорослі, а не я; не думаю, що мої дії дали б якийсь результат – *може свідчити, що учень/учениця не бажає брати на себе відповідальність, боїться; не володіє знаннями про прояви та наслідки насильства, до кого можна звернутися.*

15. Як часто ви були свідками/спостерігали насильство за останні кілька місяців/півроку?

Мета: виявити відсоток спостерігачів/свідків насильства

16. Яке насильство Ви вчиняли до інших осіб?

Мета з'ясувати види насильства у класі

Дивиться коментарі до питання №10

17. Чи вчиняли Ви за останні кілька місяців насильницькі дії щодо інших людей?

Мета: з'ясувати скільки учнів/учениць можуть самоідентифікувати прояви насильницьких дій; зізнатися щодо скоєння насильства над іншим. Виявити відсоток потенційних кривдників

Якщо буде отримано ствердні відповіді на пункти - це було один-два рази; це відбувається кілька разів на місяць; це відбувається кілька разів на тиждень; це відбувається щодня - педагогу необхідно звернутися до шкільного психолога, соціально педагога, з метою розробки подальших кроків роботи з класним колективом щодо виявлення дітини/дітей кривдників та подальшої роботи з ними.

18. Якщо Ви вчиняли насильство, то де саме і до кого?

Дивиться коментарі до питання №10

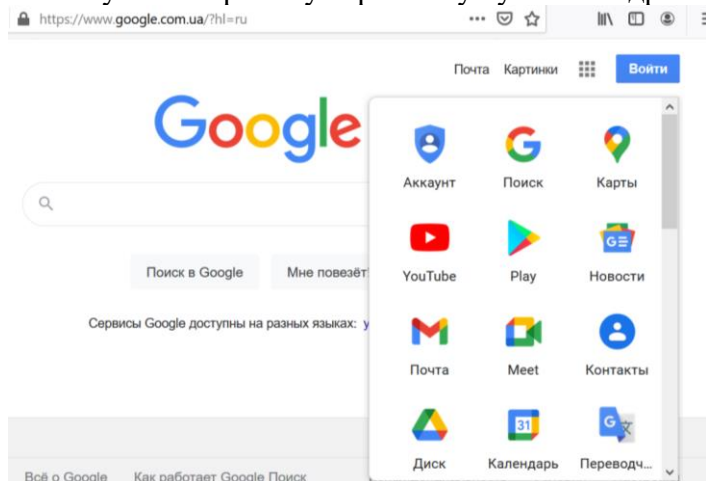
Інструкція по створенню гугл-форми

Крок 1. Створення акаунту в Google

Для створення форм необхідно мати поштову скриньку на gmail, якщо у вас її немає, то пройдіть по посиланню і зареєструйтеся – <http://mail.google.com> При

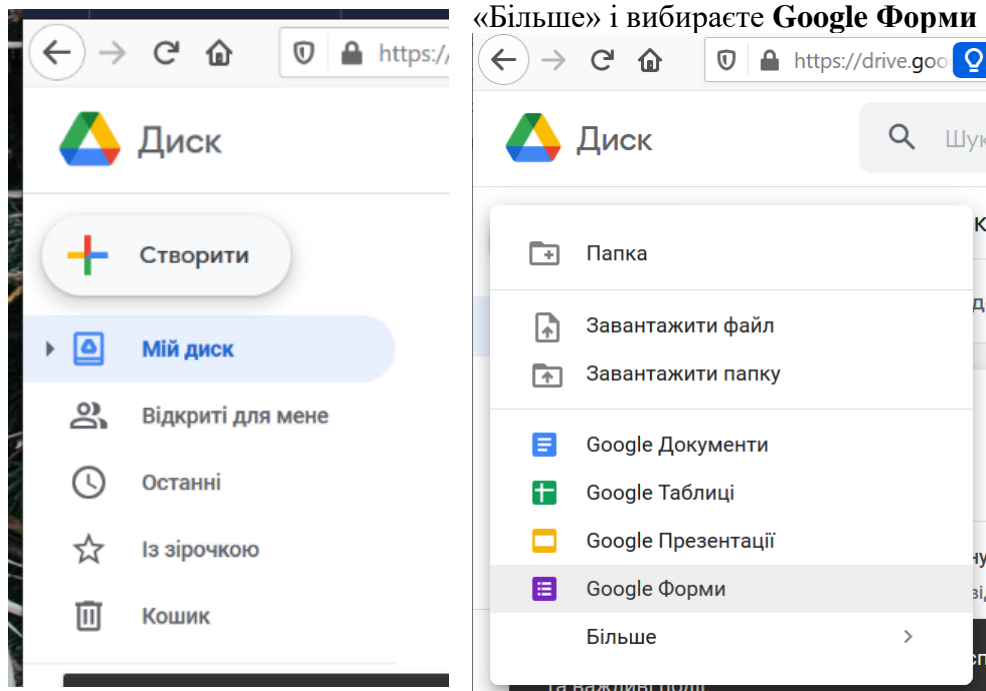
реєстрації створюється ваш особистий акаунт в **Google** і це дає вам багато додаткових можливостей (одна з них – 15 Гб для безкоштовного зберігання ваших файлів на хмарі)

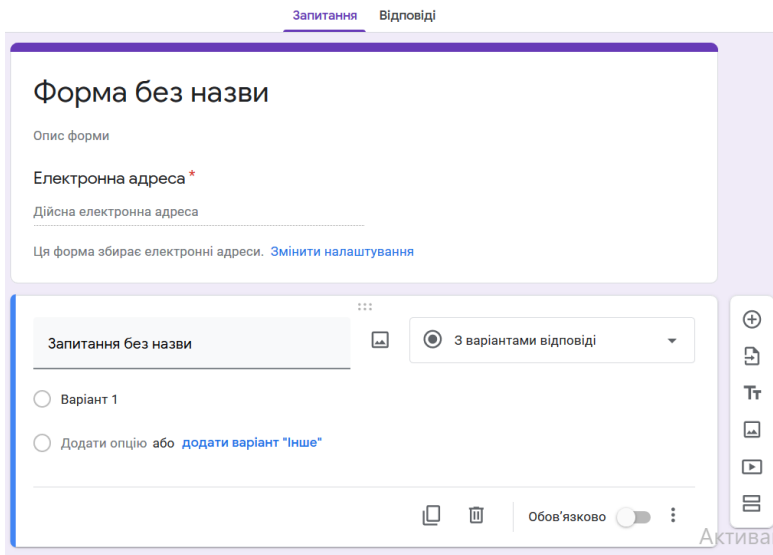
Якщо пошта **Gmail** у вас вже є, то можна прямо з неї перейти на **Google Диск**. Або зайти з браузера, натиснувши в правому верхньому куті на квадрат. У відчиненому вікні виберіть **Диск**.

Крок 2. Створення Google Форми

Зліва в горі натискаєте кнопку – **СТВОРИТИ**. У вікні видно не всі можливості, тому натискаєте на «Більше» і вибираєте **Google Форми**

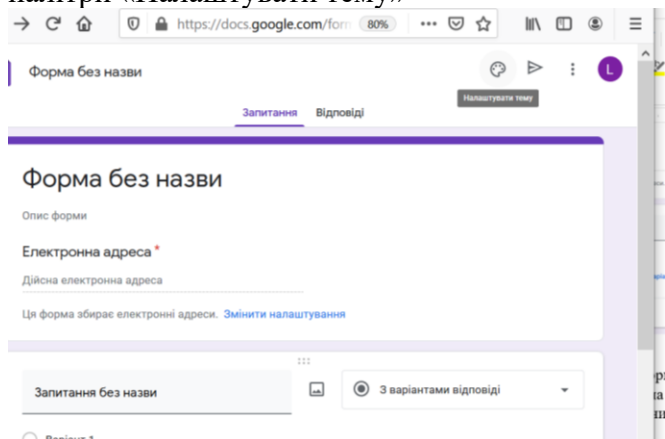
Замість «Нова форма» пишть свою назву (опитування, анкетування, тест і т д). Нижче в рядку Опис можна більш детально викласти суть. Наприклад, зробити опис тесту або попросити заповнити опитувальну форму і пояснити для чого вам це потрібно.

Вгорі зліва на шапці форми можна також поміняти «Нова форма» на свою назву, щоб ви могли потім легко знайти потрібну форму на вашому Google Диск.

КРОК 3. Налаштування форми

1. Зовнішній вигляд.

Переходимо до оформлення. Для цього натискаємо вгорі сторінки (на обкладинці форми) значок палітри «Налаштувати тему»

Якщо ви прихильник/ця простого стилю і є любите надмірностей – вибирайте будь-який з 12 запропонованих кольорів. Натиснувши на «+» зможете додати будь-який інший колір.

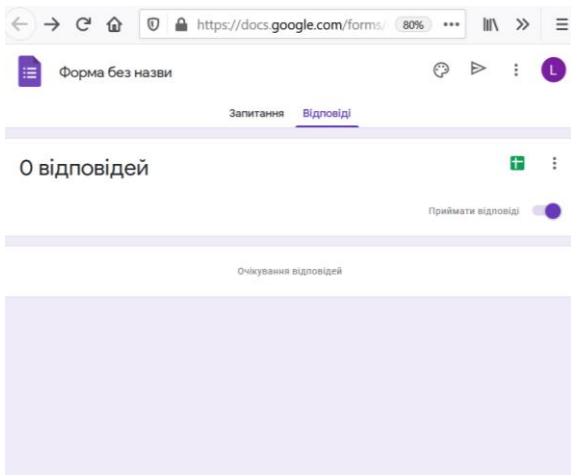
Але, ви можете зробити обкладинку форми більш індивідуальною додавши до неї зображення. Для цього справа на панелі Опції теми натисніть на кнопку «Вибрати зображення». Тепер є два варіанти:

1. Вибрати тему і підібрати з колекції готову заставку.
2. Додати власне брендоване зображення. Це дозволить вас виділитися і привернути увагу. Щоб додати зображення – натисніть «Завантажити фотографії» і виберіть фото на ПК або з альбомів на диску.

КРОК 4.

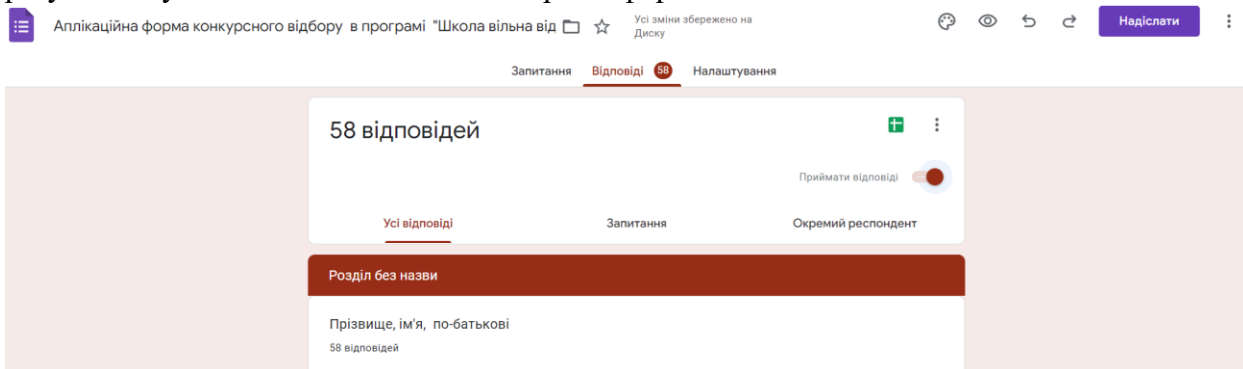
Щоб збирати електронні пошти, відзначайте параметр «Збирати електронні адреси». Його активація автоматично додає обов'язкове поле «Електронна адреса» на початку форми

КРОК 5. Ви завжди маєте доступ до відповідей.

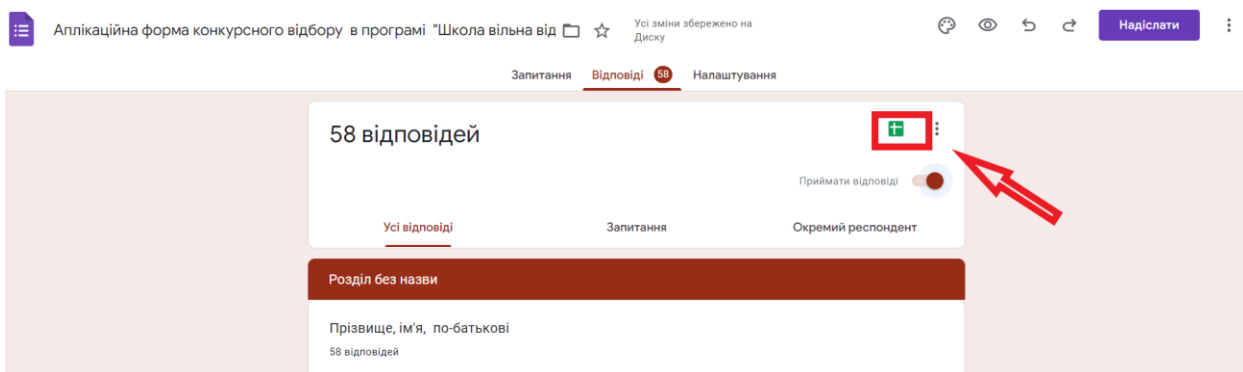
КРОК 6. Аналіз результатів опитування

Після того як ви відправили форму респондентам, Google Forms за замовчуванням збереже отримані результати у вкладці "Відповіді" на сторінці форми.

Респонденти матимуть змогу відправляти форму, поки повзунок "Приймати відповіді" перебуватиме у відповідному положенні.

Тут у режимі реального часу доступний перегляд індивідуальних відповідей кожного респондента, зведення щодо кожного питання, загальна статистика за відповідями. Це чудово підходить для швидкого оцінювання результатів опитування, але для більш детального аналізу відповідей ви можете пов'язати свою форму з електронною таблицею Google Sheets. Для цього клікніть зелену іконку "Таблиці" або натисніть "Зберегти відповіді" в меню з трьома вертикальними крапками, після чого створіть нову електронну таблицю або виберіть існуючу, щоб зберегти відповіді. Створену таблицю ви зможете в подальшому скачати.

Одна з переваг Google Forms — сервіс завжди зберігає повну копію всіх даних вашої форми. Тому навіть якщо ви щось випадково видалили зі своєї таблиці, можна не перейматися втратою даних. На цей випадок у сервісі передбачено функцію "Видалити зв'язок із формою". Перервіть зв'язок із таблицею, а потім відновіть його — і всі дані вашої форми будуть знову додані до нового листа.

ВАЖЛИВО: Обов'язково протестуйте посилання і форму перед тим, як відправити її учням!